

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Minde om

PEDER CHR. PEDERSEN
OG HSTRU
INGEBORG CLAUDATTER
I VRIDSTED

PEDER CHR. PEDERSEN
OG HUSTRU
INGEBORG CLAUSDATTER
I VRIDSTED

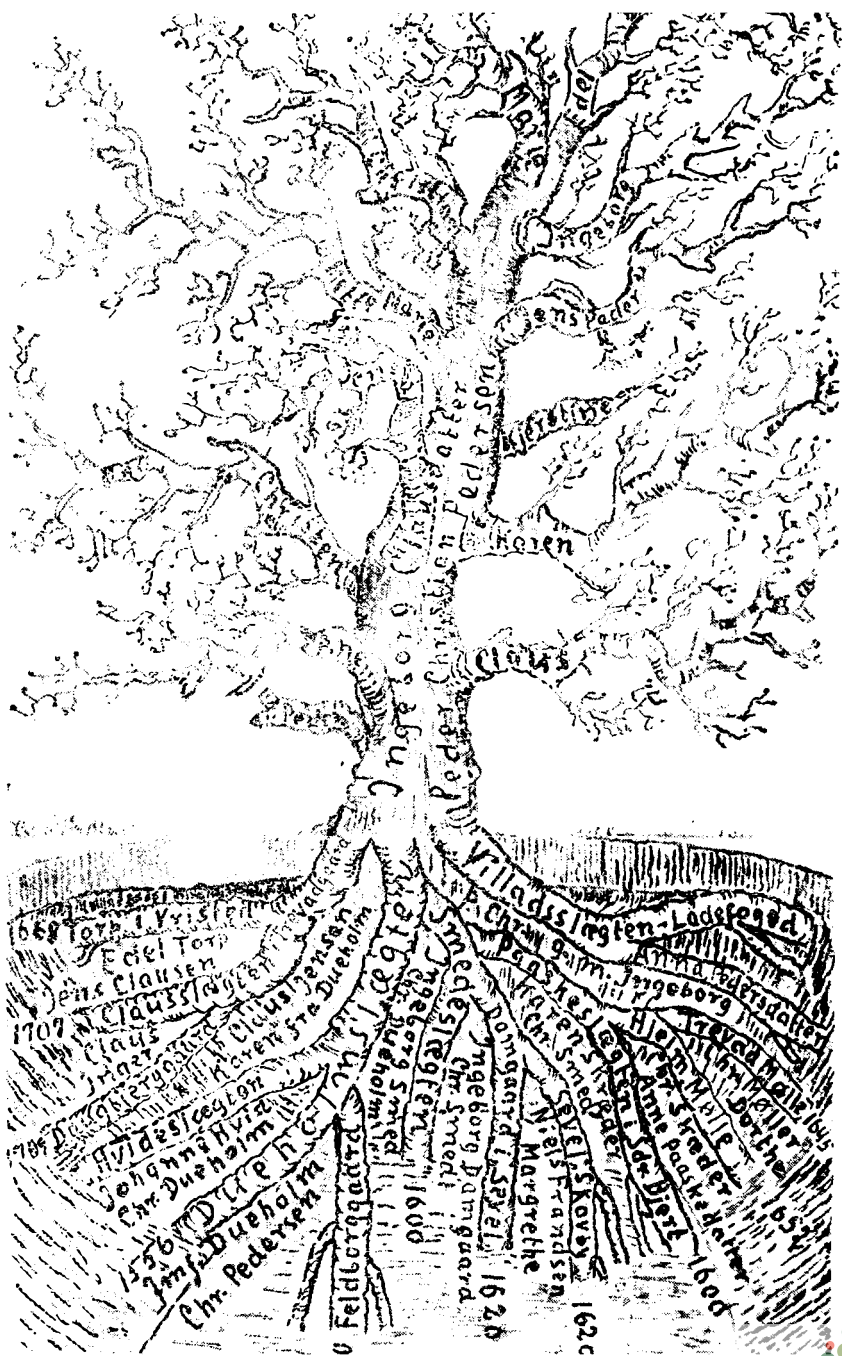
En midtjydsq bondeqlægts historie gennem ca. 350 år

Dyrene slipper interessen for deres afkom, så snart forældreinstinklet ophører ved ungerne halv-voksne alder, og det voksne dyr har ingen interesse for dets ophav.

Nogle mennesker står endnu på et lignende udviklingstrin.

Under udarbejdelsen af denne bog har det derfor været mig en glæde og stolthed at erfare, at mange af os — endog ret mange — har vist en betydelig interesse for vor slægt, hvorfor jeg hilser dem, forvisset om, at interessen endog vil øges gennem slægter, der følger efter os.

A. P. Dueholm.

Stamtavle

Slægters tillægsnavne er medtaget, så længe de fulgte slægten. Ægtemagen er sat i klamme. Det fede tal viser, hvor en slægt inkorporeres i en anden. g. m. = gift med.

Sevel Skovby (findes under »Damgård i Sevel«): Frands Knudsen 1617—1689. — Niels Frandsen, f. ca. 1660 **(1)**.

Damgårdsslægten side 5: Mikkel Nielsen 1620—1705 (g. m. Karen Jensdatter 1623—1688). — Margrethe Mikeldatter Damgaard, f. 1668 **(1 g. m. Niels Frandsen, f. ca. 1660)**. — Ingeborg Nielsdatter, f. 1699 **(2)**.

Smed i Djeld (derfra Vestergårdsslægten) side 7: Staphen Knudsen, ca. 1605—1680. — Knud Stephensen 1645—1727 (g. m. Karin Nielsdatter). — Kjeld Knudsen Smed. — Christen Kjeldsen Smed 1690—1778 **(2 g. m. Ingeborg Nielsdatter Damgaard, f. 1699)**. — Christen Christensen Smed 1729—1778 **(3)**.

Trevad Mølle side 10: Christen Christensen Møller (g. m. Anne Clemensdatter, f. ca. 1645). — Christen Christensen Møller 1672—1738 **(4)**.

Hjelm Mølleslægt side 11: Peder Pedersen 1652—1692 (g. m. Kirsten Jensdatter 1650—1692). — Dorthe Pedersdatter Møller 1675—1735 **(4 g. m. Christen Christensen Møller 1672—1738)**. — Christen Christensen Skræder, f. 1696 **(5)**.

Paaskeslægten i Sdr. Bjert side 12: Niels Paaskesen 1608—1677 (g. m. Mette Eriksdatter 1611—1689). — Erik Nielsen Paaske (g. m. Enken efter Mads Thomasen). — Paaske Eriksen (g. m. Anne Christensdatter 1653—1694). — Anne Paaskedatter, f. 1699 (5 g. m. Christen Christensen Skræder 1696). — Karen Christensdatter Skræder, f. 1727 (3 g. m. Christen Christensen Smed 1729—1778). — Ingeborg Christensdatter Smed 1770—1805 (6).

Dueholmslægten side 14: Christen Dueholm, f. ca. 1590—Jomfru Dueholm, f. ca. 1640 (g. m. Christen Pedersen »Dueholm« fra Feldborggaard 1630—1720). — Christen Christensen Dueholm 1675—1750 (g. m. Johanne Jensdatter Hvid 1689—1723). — Jens Christensen Dueholm 1716—1799 (g. m. Lene Marie Christensdatter 1721—1800). — Christen Jensen Dueholm 1764—1837 (6 g. m. Ingeborg Christensen Smed 1770—1805). — Karen Christensdatter Dueholm, f. 1792 (7).

Torpslægten side 27: Laust Torp 1668—1720. — Jens Laustsen Torp 1697 eller 1709—1789. — Edel Jensdatter Torp 1740—1800 (8).

Clausslægten i Trevadgaard side 28: Claus Christensen 1707—1781 (g. m. Inger Pedersdatter fra Daugbjerggaard). — Jens Clausen 1740—1817 (8 g. m. Edel Jensdatter Torp 1740—1800). — Claus Jensen 1781—1848 (7 g. m. Karen Christensdatter Dueholm 1792—1871). — Ingeborg Clausdatter 1817—1870 (9).

Villadsslægten side 33: Villads Pedersen f. 1737 (g. m. Kirsten Christensdatter, f. 1748). — Peder Villadsen, f. 1776 (g. m. Anna Pedersdatter, f. 1772). — Peder Christian Pedersen 9/5 1810—16/6 1878 g. m. 9 Ingeborg Clausdatter 3/10 1817—14/10 1870.

Damgård i Sevel

er en stor og god gård med over 5 tdr. hartkorn, var i 1700 den nordligste gård i byen og en af de bedste. Når jeg nu skildrer dens tilstand, er det for at give et billede af bondegårde, som de dengang var — ikke de ringeste, men de bedste.

Der var som sædvanlig i så store gårde to fæstere, og de delte både jorden og bygningerne mellem sig og måtte hver svare sin del af landgildet. I almindelighed svarede hver det halve. Gården var 4-længet. Laden lå i syd, stuehuset i nord. I begge stuehusets ender var der stald. Den ene fæster havde 4 køer, 1 kvie, 1 kalv samt 7 væddere og 17 får, hvoraf 12 havde lam, alt ialt til en værdi af 38 rdl. 1 mark 8 skilling, og han havde den ene ende med stald. Den anden fæster havde den anden.

Østlængen og vestlængen var hver kun 4 fag (12 alen) og rummede plads til 2 heste. Laden var delt således, at den fæster, der havde stald i gårdens østre del, havde ladens østende og omvendt.

Midt i stuehuset var der rum til begge fæsternes tørv, og til hver side af dette var der bryggers og een stue, kun een. I denne er ildstedet, hvorpå maden laves, og hvorfra røgen driver op under taget og ud gennem tagets strå eller ad røghullet, der også var lyshullet. Ildstedet var om vinteren varmgiver og også ofte lysgiver (kakkellovn, komfur og skorsten kendtes endnu ikke på landet). I stuen var der desuden 2 alkovesenge. Kunne de ikke dække behovet, sov man under bordet eller på bænken, hvis ikke der var en stolpeseng i bryggerset, evt. blev der redet leje i stald eller lade. — En stor del af gårdens besætning — undertiden hele besætningen — tilhørte ofte herremanden som inkasserede indtægten af den. I 1686 var nedennævnte ejer af Damgård endnu enefæster, og hans besætning (altså i hele gården) var da 1 hoppe, 1 plag, 1 ko, 1 ungnød og 3 får, og det var endda 26 år efter svenskekrigens ophør

(1657—1660). Jeg gentager, at her er skildret en af egnens bedste gårde, der havde en dygtig fæster.

Mikkel Nielsen, 1620—1705,

g. m. **Karen Jensdatter, 1623—1688.**

Det var dengang skik, at ugifte søskende blev boende hjemme til deres dødsdag; de fik ingen løn, men føden og livets behov (klæder, som de selv tilvirkede, pleje i sygdom og en hæderlig begravelse). Hos Mikkel gik 4 søskende: Christen, der dog som 50-årig giftede sig til Mogenstrup. — Jens † 80 år gl. — Karen † 65 år gl. og Dorthe † 1697, 78 år gl. Først da disse søskende var døde, og han selv var blevet 77 år gl., afstod han halvdelen af fæstet til en ny mand, som altså var på gården i 1700.

B: Jens, der i 1704 overtog Mikkels gårdpart, og

Margrethe Mikkelsdatter Damgård, f. ca. 1668.

1690 g. m. (1) **Niels Frandsen**, sandsynligvis en søn af Frands Knudsen i Sevel Skovby (1617—1689). Der er noget, der tyder på, at Niels Frandsen var soldat eller på anden måde strejfede om, i alt fald fik Margrethe en del af sine børn i Damgård.

B: Niels, r. 1695. — Karen, g. 1729 m. Christen Jensen i Djeld. (2) **Ingeborg**, g. 1719 m. Christen Kjeldsen Smed, se Smedeslægten.

Smedeslægten

Den stammer fra — og bor endnu i — Djeld, der er en frugtbar del af Sevel sogn og den smukkeste del med udsigt ned over søer, plantager og heder i sognet og langt ind i andre sogne, ja helt ind i Salling. — Her boede Smedeslægten omkring eller før 1600, og den første, vi kender, er:

Staphen Knudsen, ca. 1605—1680, en djærv bonde, der var med i 1642 i kampen for at redde pastor Lauridsen Friis fra de onde kræfter, der repræsenteredes af den gudfrygtige Christenze Juel og Chr. IV (se Dueholmslægten 1630—1720). Hans store selvejergård med over 5 tdr. hartkorn gav ham en vis anseelse, men gav også kongen en vis lyst til gården som til så mange andre gårde, og kort efter Staphens død er gården, 1688, i kongens eje, sandsynligvis pålagt så store skatter, at de ikke kunne betales, så gården kunne overtages af kongen. Kirkebogen siger intet om hans familieforhold, men vi kender dog godt hans søn:

Knud Stephensen, død 1727,

g. m. **Karin Nielsdatter**. Vi kender ham især fra hans mange retssager. Han var fæster af byens største gård (nr. 6. Smedegården), hvor hans hustru vist var født. Var tillige kongens fæster i sin fødegård (nr. 4) og i den anledning blev han indviklet i flere af retssagerne, hvor han dels beskyldtes for at have overladt kongens gård (nr. 4) til en anden fæster (Chr. Nielsen) og dels for at have flyttet afgrøde fra denne gård hen til den anden. Han vandt imidlertid sagen i 1691, vist mere p. gr. a. sin klogskab og anseelse end sin uskyld. Også mange andre sager var han indblandet i; en af dem med samtlige mænd i Sevel by og Søren Christensen i Holmkjær som vidner ang. en eng, som han var selvejer af. Selvejere havde den gang forskellige forrettigheder, når der var tale om at repræsen-

tere eller optræde med et vist ansvar på andres eller egne vegne. Om den eng førte han sag både i 1692 og 1694, men allerede året efter havde han igen sag mod en stor mængde mennesker, som efter hans påstand havde bjerget lyng i en hede, som han også var selvejer af. Denne sag døde imidlertid hen, men han fik ikke påtale, fordi han havde frataget folkene deres lyngleer, river m. m.

I 1703 afhændede han sin fæste i Djeld til sin søn, Christen Knudsen († 1745) og flyttede til Store Hessel i Borbjerg, dengang tilhørende Chr. Linde, der i sine unge dage vandrede om som bissekræmmer og engang i en gård ved Vestkysten fik øje på et mærkeligt fad, der brugtes som andetrug (sagnet siger som svinetrug). Han købte genstanden for en slik og blev derved så rig, at han kunne opkøbe flere herregårde, bl. a. Volstrup, hvor han boede, thi fadet var en døbefont af guld, skyllet op af havet. — Store Hessel var nærmest en herregård og havde tidligere været beboet af adelsslægter, så Knud Stephensen døde som en stor mand og blev begravet på Borbjerg kirkegård 1727.

Sevel kirkebøger er gået tabt fra 1733—1769. Der er overhovedet næppe ført kirkebog i Sevel i de mange år. Også fæste- og skifteprotokoller og iøvrigt alt andet skriftligt fra disse år er gået tabt, og da Vridsted kirkebøger brændte med præstegården i 1776, er det forståeligt, at det ikke har været let at finde ud af de gamle slægters liv og død, og at jeg af og til må lade enkelte begivenheder forblive i det dunkle. Vi ved dog, at Knud Stephensen havde 5 børn: Niels, Christen, Johanne, Anne og Maren, men der må i alt fald have været to til, nemlig Stephen, der måske døde som ung, og Kjeld. Den ene søn, Christen Knudsen Smed, blev gift tvende gange og havde 8 børn; derfra udløber gennem Stephen den kendte Vestergårds-slægt i Sevel. Christen Knudsen drev ligesom sin fader og brødre smedehåndværk i gården. At være smed var langt finere end at være fæster. Smed var en slags rangsperson. Det er netop derfor, familien fik tilnavnet smed.

Han døde 1745, og en søn, Mads Christensen, f. 1717, overtog da gården og blev gift med Karen Skræder, der som enke senere igen giftede sig ind i slægten. En anden søn af Knud Stephensen, **Kjeld Knudsen Smed**, blev fader til **Christen Kjeldsen Smed**, der levede i gården i Djeld, hvor man omkring 1725 taler om »gammel Kræn Smed« (Christen Knudsen) og »ung Kræn Smed« (Christen Kjeldsen).

Vor Slægt fortsætter gennem sidste

Christen Kjeldsen Smed, 1690—1778,

g. m. (2) **Ingeborg Nielsdatter Damgaard**, f. ca. 1699.

B.: Lisbeth 1720. — Anne 23 † 26. — Kjeld 24. — Anne 26. — **Christen** 29.

Fra gården i Djeld udskiltes i 1703 en smedelod, som gaves til en rigtig bysmed i fæste (Chr. Jensen, 1 td. 7 skpr. hartkorn), men alligevel var den årlige ydelse 3 ørte rug, 3 ørte byg, 2 pund smør, 1 gås, 2 høns, 1 lam og 1 svin. (1 ørte rug = 6½ skp. 1 ørte byg = 8 Skp. 1 ørte havre = 13½ skp. 2 pund dengang er lig med 24 nuværende pund.) Man forstår heraf, at det ikke har været nogen lille gård. Ved den ny taksation, som Chr. Dueholm var med til at sætte før 1699, blev afgiften: 3 rdl. 3 skilling, 3 tdr. rug, 2 pund smør, 1 svin, 1 skovvogn, 1 fedenød, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 snes æg og 1 læs tag. Dens hartkorn var da 6½ tdr. — Gårdens slægt var meget velhavende folk, hvad vi ser ved Chr. Kjeldsens død 1778. Han døde samtidig med sin nedenfor nævnte søn, Chr. Smed. De blev begge begravet fastelavns søndag, og deres gangklæder, der væsentligst var den gamles, blev kort efter takseret og solgt for 18 rdl. 4 mark og 2 skilling, d.v.s. to gode hestes pris. Gården er endnu i samme familie, som i 7 led har haft den i over 300 år.

Christen Christensen Smed, 1729—1778,

g. m. **Karen Christensdatter Skræder**, f. 1727, enke efter Mads Christensen. Hun må således denne gang være blevet

gift med sin første mands farbrors sønnesøn, men hun var dog endnu i stand til 1765 at føde en datter, **Ingeborg**, 1770—1805, en dygtig kvinde, der løb ind i Dueholmslægten som Chr. Dueholms hustru.

Men Karen er vundet frem gennem slægterne i Trevad mølle, Hjelm mølle og igennem Paaskeslægten, og derfor må vi se på disse tre slægter først.

Trevad Mølle

Den ligger en km norden for Vridsted og er gennem tiderne svunget mellem velstand og elendighed, alt efter besiddernes dygtighed eller drikfældighed. Omkring 1650 var den kronens pantegods, »uden avl og fast ganske øde«, men 125 år efter ejede den hele Vridsted bys 9 gårde. Oprindeligt har den været næsten uden jord, men som mølle var den dog bebyrdet med 5 tdr. 7½ skpr. hartkorn, og på den måde var den blevet kronens (kongens) eje. I møllen boede:

Anne Clemensdatter,

g. m. Christen Christensen, 3 børn

g. m. **Christen Christensen**, 3 børn

g. m. Thomas Larsen, 0 børn.

B. med første Chr.: Peder, f. 1641, g. m. mølleenken i Sdr. Mølle, men havde ingen børn. — Jørgen, døde som gammel ungkarl i Sdr. Mølle. — Peder forblev også ugift i Sdr. Mølle.

B. med Chr. nr. 2: Niels, boede i Vridsted, ingen børn. — Gunder, rejste udenlands og omkom. — **Christen** 1672—1738, g. m. Hjelm Møllens Dorthe (4).

Slægten i Hjelm Mølle

Medens bønderne i den her omtalte tid »var geraadet i største armod« og ikke var regnet ret meget, var møllerne rangspersoner, der naturligvis graderede efter indtægten. Hjelm Mølle, som forlængst er nedlagt, var gennem hele middelalderen et mægtigt foretagende, der malede for Stubbegaard, Sevel, Sahl, Trandum, Dueholm, Mogenstrup, Sepstrup, Estvad m. m. Over Hjelmølle Hede viser de mange dybtslidte, nu lynggroede, veje over den store øde strækning, hvilken betydning møllen har haft, og i egnens kirkebøger ses, hvor yndet møllerne og møllekonerne var som faddere og forlovere ved de største gårdes familiefester. Møllerfolkene børn i Hjelm mølle havde til gengæld ofte præstefruen eller herregårdsfrøkener til faddere og forlovere. — Hartkorn af jorden var kun 1½ tdr., men af møllen 7½ tdr., og i fæste til Stubbegård betaltes 40 tdr. toldmel. Det var en stor ære, om en af egnens største gårdfolk kunne opnå indgifte i denne ansete slægt. Her boede:

Peder Pedersen, 1652—1692,

g. m. ?

g. m. **Kirsten Jensdatter**, 1650—1692.

B. i 1. æ.: **Dorthe**, 1675. — Maren. — Gunder, g. m. Niels Christensen i Hale, vist en Dueholmer.

B. i 2. æ.: Margrethe 88. — Lisbeth 91 †. — Kirsten †.

Dorthe Pedersdatter, ca. 1675—ca. 1735.

g. m. (4) **Christen Christensen Møller** fra Trevad mølle 1672—1738.

Disse to figurerede meget ofte i egnens kirkebøger som faddere o. l. sammen med Dueholmfamilien, som de plejede intim venskabeligt samkvem med.

B.: Kirsten 1694 †. — **Christen** 1696 (5). Kirsten 97, g. 1720 m. Mads Pedersen i Norstoft. — Anne 1701, g. 1719

m. Peder Andersen i Raa. — Peder 05 † 27. — Laurids 07 o. fl.

Christen forlod møllerhåndteringen og blev skræder, der den gang var meget finere end at være fæstebonde. Han giftede sig 1722 med Anne Paaskedatter, der selv syede ligesom hendes far og farfar, flyttede ind hos hende og fik tilnavnet Skræder (se Paaskeslægten).

Paaskeslægten

fandtes ved år 1600 som en mangetallig slægt omkring den egn, hvor nu Vinderup ligger, i Ryde, Rout, Handbjerg, Egebjerg, Sdr. Bjert og Sevel Skovby. De var ualmindelig brave og hæderlige folk. Om en af dem, Jens Paaskesen, død 1677, 69 år gl., skriver præsten i Sevel: »Han var en dannemand, som efter megen velstand var gerådet i største armod«. Det var bøndernes lod under herremandsvældet efter Chr. IVs tåbelige styre. — En stor del af Paaskeslægten slog ind på soldater-erhvervet og blev derved fri af herremandsvældet og spredt over hele landet, hvorved de blev bedre stillet end de andre bønder, men samtidig tabte den chance, som senere viste sig for de forkuede bønder, der sad ved gårdene, da stavnsbåndet og fæstevæsenet ophørte. I Sdr. Bjert boede Jens Paaskesens broder:

Niels Paaskesen, 1608---1689,

g. m. **Mette Eriksdatter**, 1611---1689, de døde altså samme år.

B.: Karen, g. m. Niels Mikkelsen i Kjellerup i Ejding. Der var også andre børn, **Erik**, data kendes ikke, men vi ved, at han havde flere børn, bl. a. Niels og **Paaske**, der

blev fæstere i samme gård i Sevel Skovby. Niels fik fæste ved at gifte sig med den forrige fæsters (Mads Thomsens) enke, og broderen Paaske var så fulgt med som fæster af den anden halvdel af gården, der var på næsten 7 tdr. hartkorn, altså:

Paaske Eriksen (var hvervet soldat i mange år),
g. m. **Anne Christensdatter**, 1653—1694,
g. m. ?

Som soldaterhustru havde Anne efter tidens skik fulgt Paaske fra sted til sted og stadig født børn: Erik, g. m. enken i Bjørnkjær i Sevels udkant mod Haderup. Han blev således en af egnens største gårdmænd. — Jens, f. 1691. — Christen †. — **Anne**, f. 1699.

I andet ægteskab var der Anne, opkaldt efter den første hustru.

Anne Paaskedatter, f. 1699,
g. m. (5) **Christen Christensen Skræder** 1696 fra Hjelm mølle.

B.: Anne, f. 1723. — Dorthe 25. — **Karen** 1727. Karens faddere var Dueholmere, og hendes datter bliver gift ind i denne slægt.

Karen Christensdatter Skræder, f. 1727,
g. m. Mads Christensen, søn af Chr. Knudsen Smed
† 1760

g. m. (3) **Christen Christensen Smed** (se Smedeslægten).
B. i 1. æ.: Maren 1747. — Christen 49. — Peder 54. —
Anne 60.

B. i 2. æ.: **Ingeborg** 1770—1805, se Chr. Smed 1729—1773.

Slægten i Dueholm

Dueholm er en af de selvejergårde — slægtsejendomme —, der i middelalderen opstod så langt borte fra herregårdene, at disse ikke rigtig kunne nå dem og trykke dem ned i fæstegårdenes række. På begge sider af Karup å lå der flere af den slags frie gårde, der betragtede hinanden som naboer. Vi kender Braarup, Gammelgaard, Svansø, Egebjerg o. a. øst for åen; vest for åen lå Dueholm, Faarbækgaard, Barslund (i Haderup), Feldborggaard (i Nederfeldborg), Bjørnkjær (ved Sevel kalkværk), Trevold (Trevl, Trevl) og imod nord Bersholm og Estvadgaard, sidste er den eneste af disse selvejergårde, der indgik i afhængighedsforhold til kongen og blev til herregård med adlet ejer.

Stubbegård (ved Sevel) og delvis Rudhave (mellem Vinderup og Holstebro) og siden Estvadgård var de nærmeste herregårde, men de lå alle så langt borte, at Dueholm — endog i sine fornedreelsesperioder — slap fri for egentlig hovararbejde, selv om den undertiden måtte yde »hjælpearbejde« og måtte betale en årlig pengesum som erstatning for hovarbejdet.

Dens jord gik i ca. 3 kilometer langs åen og omfattede hele det areal, som Hale gårde og Dueholm gårde og huse nu ligger på, altså ca. 450 tdr. land. Hertil kommer store hede- og mosestrækninger (Stormosen), så arealmæssigt set var den som en herregård og var i alle tilfælde en af de største slægtsgårde, der gik fra far til søn, generation efter generation.

Lige efter Skipper Clements dage (han blev fanget 28/12 1534, radbrækket og stejlet i 1536) degraderedes gården, som så mange andre, ja næsten alle Jyllands selvejergårde, der blev konfiskeret af kongen (Chr. III), fordi deres ejere under Skipper Clement havde gjort fælles sag med hovbønderne i oprøret mod deres undertrykkere (herremændene med kongen i spidsen). Mange af ejerne fik dog lov

til at blive i gårdene som kongens fæstebønder, der måtte udrede en årlig fæsteydelse, men var i almindelighed fri for hovarbejdet.

Om Dueholmslægten fortsatte i gården, ved vi ikke bestemt, men selv om dette var tilfældet, så var den dog — som de andre tidligere selvejere i andre gårde — forringet til fæstere. Og da datidens konge — ligesom alle andre konger — var storforbrugere af penge, solgte han disse sammenrøvede gårde, oftest til egnens herremænd eller til en eller anden storkøbmand. Kun meget sjældent havde en tidligere selvejer midler til at købe sin frarøvede gård tilbage.

Ducholm blev solgt til Stubbegård omkring 1550, til Iver Juel (det var ham — og ikke Knud Gyldenstjerne — der nedbrød Trandum kirke). Gården måtte da årlig yde en fæsteafgift på 4 tdr. rug, 3 tdr. byg, 16 pund smør, 1 stk. fedesvin, 1 stk. fedenød (kvieko), 1 gås, 2 høns, 1 skovvogn og 3 mark i gæsteripenge. — Dens hartkorn var ansat til lidt over 15 tdr., skønt kun den nordligste ende af agerjorden (altså den nærmest gården) var opdyrket. Det var den megen græsning og eng, der bevirkede den høje takst.

Som fæstegård kunne den nu sælges, og den har skiftet ejer efter ejer, den ene kreditor har overtaget den efter den anden. Gården har således hørt under Lergrav (i Aulum sogn), under Dronninglund i Vendsyssel o. m. a.

Men fæsterne blev siddende i gården, der — som før sagt — lå så langt fra herregårdene og andre eventuelle ejere, at de sad i fred, når de svarede deres fæsteydelser — akkurat som »ejere« af gårde nu om stunder sidder i fred, når de svarer deres skatter og deres renter til kreditforeningen.

Vi finder kort efter året 1600 en mand, som hedder Christen til fornavn. Efternavnet var måske Jørgensen, men han er kaldt

Christen Dueholm, f. ca. 1590.

Han var ifølge sin herkomst ikke en almindelig fæstebonde, thi hans omgangskreds var besiddere af gamle slægtsgårde, og hans mange børn (13) blev alle gift med sønner og døtre fra gamle slægtsgårde eller tilsvarende gårde: Jørgen blev gift til Bersholm. Jens og Niels fik i fællesfæste Viborg Domkirkes gård i Lånnum. En blev gift med Povl Christensen Mørch, der var en meget agtet og anset mand i Fly, en anden af søstrene blev gift med Chr. Justesen i Daugbjerggård, der var en del større end Dueholm og havde 3 fæstere. Andre af flokken blev gift til Munkgård, Vognstrup, Barslund o.s.v., allesammen store og gamle ansete gårde, der stod langt over de almindelige fæstegårde.

En af sønnerne hed Visti, der ifølge gammel indberetning fra Viborg, »er et så sjældent navn, at det kun er kendt i et snævert område her i herredet«.

Da man i de tider aldrig gav børnene tilfældige navne, men altid »opkaldte dem efter andre«, så er det nær at antage, at Dueholm-slægten er beslægtet med den berømte Visti-slægt i Egebjerggård, der lå mellem Vridsted og Hagebro.

En af døtrene, hvis navn ikke kendes, blev fæster i gården efter faderen og gift med en søn fra Feldborggård. Han hed Christen Pedersen, men fik efternavn efter hende og benævnes derfor:

Christen Pedersen Dueholm, 1630—1720.

Det var ret almindelig den gang, at der var to fæstere i sådanne store gårde. Disse fæstere behøvede ikke at kende hinanden, før de var fæstere i samme gård, thi fæsteordningen blev alene foretaget af gårdens ejer. Både Chr. Dueholm og Chr. Pedersen Dueholm havde egentlig kun halvdelen af gården i fæste. En af deres medfæstere, Jeppe Pedersen, er ikke af vor slægt, men han har spillet en så

stor rolle, at han alligevel skal omtales for at vise datidens naive gudsfrygt og sataniske levned.

Fru Christenze Juel til Stubbegård (enke efter Iver Juels søn, Kjeld Juel) følte forargelse over præsten i Sevel, pastor Jørgen Lauridsen Friis og anklagede ham til Kongen (Chr. IV) for vranglære, fordi han forkyndte, at Guds nåde erhvervedes mere ved troen end ved gode gerninger. Skønt Luthers lære på herredagen i Odense 1527 blev sidestillet med den katholske og kort efter (1530) indført i Danmark (reformationen), og skønt præstens lære var ganske i overensstemmelse med Luthers lære, som han var sat til at forkynde »purt og rent«, så afsatte Chr. IV ham dog i 1643, lod hans tunge skære af (kirkens og kongers straf den gang for vranglære), satte ham i bolt og jern sammen med en rå, nærmest åndssvag forbryder og mange år senere »benådede« ham til landsforvisning.

Præstens forkyndelse havde vakt stort religiøst liv i sognet, og beboerne gjorde alt, hvad de kunne, for at redde deres kære præst og valgte ovennævnte Jeppe Pedersen til at forsvare præsten ved landemodet i Ribe. Han havde folks agtelse og tillid, og hans forsvar var godt, men alt var forgæves: Chr. IV tog mere hensyn til den ondsksfulde gudfrygtige fru Christenze end til sognebørnene og retfærdigheden og fældede sin sataniske dom.

Jeppe Pedersens halvpart af Dueholm hørte ikke under Stubbegård, og den fromme fru Christenze kunne derfor ikke ramme ham med sin ondskab.

Han har imidlertid nok haft en god indflydelse på sine medfæstere, og Chr. Pedersen Dueholm blev ligeledes en meget anset mand, ikke alene i sognet, men også hos myndighederne. Han blev en af de tre mænd, der 1683 skulle omtaksere sognets jord ved den ny hartkornsansættelse.

Tvende gange var Chr. Pedersen Dueholm gift, men hans sidste hustrus herkomst kendes ikke, og hun fødte vist ingen børn. Hendes navn var Kirsten, men andet ved

man ikke om hende. Hans første hustru (datteren fra Dueholm, † ca. 1685) fik derimod to sønner og to døtre: Peder, g. 1693 m. Kirsten Povlsdatter i Holmkjær i Sevel og fik denne gård i fæste. **Christen** fik 1702 eller 1703 det halve Dueholm i fæste. Johanne, g. 1693 m. den halv-fornemme Søren Folmersen i Gårdsdal. Hans gård tilhørte Viborg Bispeembede og lå 1 mil vest for Viborg. Maren blev 1687 gift med Jørgen Iversen til Bjørnkjær (syd for Sevel kalkværker). Da hun to år efter blev enke, længtes hun hjem til sin fader og opsagde omsider fæstemålet af Bjørnkjær. Ifølge en kongelig forordning af 1682 havde fæsterne imidlertid mistet retten til at opsige fæstemål, »når godsejeren ønskede, at de skulle blive ved fæstegården og agtede dem raske og dygtige nok til at drive den«.

Marens opsigelse blev ikke akcepteret (af Stubbegård), og da hun alligevel forlod Bjørnkjær, anlagde Stubbegårds ejere (der var flere ejere den gang) sag imod hende og hendes lavvære, faderen.

Det blev en meget langvarig, dyr og besværlig historie, og den gamle far følte sig ikke stærk nok til at møde de mange retsdage så langt borte — og ikke lovkyndig nok til at føre sagen, og han fik derfor sin før omtalte svoger i Fly, Povl Christensen Mørch, til at føre sagen. Han gjorde det udmærket, men Maren var »stedbunden« af omtalte forordning fra 82, og det blev ikke en billig sag for hende, at hun forlod Bjørnkjær.

Nogle år før var både Jeppe Pedersen og hans enke og søn døde kort efter hinanden, og hans halvpart af gården blev da gjort til et kongeligt Ryttergods og overgivet til rytter Peder Svenningsen. Da Maren kom hjem fra Bjørnkjær, blev hun meget hurtigt (1694) trolovet og gift med ham, og Dueholm blev således samlet i en og samme familie, selv om det var i to halvparter.

Det var dengang strenge tider for bønderne. — Under processen mod Maren blev der taget syn over Bjørnkjær, der var i miserabel forfatning, og fra mange andre syn og

taksationer har vi samme triste billede af bøndernes kår og fattigdom. Chr. Pedersen var foruden fæste af Dueholm tillige selvejer af en part i en gård, måske sin fødegård, Feldborggård i Haderup sogn. Han var altså oprindelig en velstående mand, antagelig en af egnens mest velhavende, ellers var han næppe blevet taksationsmand, men det gik tilbage for ham som for alle andre, og da der i året 1706 var en udbredt misvækst i hele Vestjylland (tørke, sikkert i forbindelse med svære oldenborreangreb) kunne han ikke klare skatter og afgifter af sin selvejergård, som derfor blev tildømt kongen, der havde en forbavsende evne til at erhverve sig de bedste gårde. Blev de ikke under et aller andet påskud konfiskerede, blev der pålagt dem så store skatter og afgifter, at de før eller senere ikke kunne udredes, og så kunne de inddrages i kongens rigdomme. Der blev pålagt bønderne kreaturskat, skat på vogne, ildsteder o.s.v., ekstraskat, dommerkorn, landgilde o.m.a. Hertil kommer, at en stor del af gårdens besætning — ofte langt den største del — var indsat hos fæstere af disse gårdes ejere (herremanden), som gjorde krav på indtægterne af den del. Chr. Pedersen drev gården ved hjælp af sine børn og en karl, og hans egen besætning i gården var kun 1 hoppe, 1 plag, 1 ko, 1 ungnød (snart 2 år) og 2 får. Af disse dyr måtte han betale kreaturskat, resten var herremandens, men vi ved ikke, hvormange de var, da der ikke betaltes kreaturskat af dem.

Chr. Pedersen døde 1720, 90 år gl. og var nærmest en fattig mand, da han i 1702 eller 1703 gik på aftægt hos sin søn **Christen** og afstod gården i fæste til ham.

Christen Christensen Dueholm, ca. 1675—ca. 1750,
1712 g. m. **Johanne Jensdatter Hvid** fra Jegstrupgård,
1689—1723.

Han var en oprørske natur, ikke just direkte mod kongen og herremændene, for det var umuligt for en fæstebonde at stå sig mod dem, men mod al den forlorne religion og

»moral«, som lumrede overalt i hine tider, og mod de uretfærdige love og al den uret, som rådede overalt. Han blæste folkesnak og folkeopinionen en lang march og gjorde, som han ville, men han var ingenlunde nogen slet mand, tværtimod, meget tyder på, at han netop var en god mand. Han giftede sig sent og havde da en del børn med lige så mange forskellige mødre, men han tog sig af dem og lod dem opvokse og opdrage hos sig i gården, og da hans datter, Anna, blev besvangret i Salling, hvor hun tjente, tog han sig også faderlig af hende og hendes barn, som også blev født og opdraget i hans gård. Man får det indtryk, at han var en god far for dem allesammen og hjalp dem på alle måder.

I hine tider måtte man stå til offentlig skrifte i kirken, når man havde forsyndet sig mod kirkens love, særlig de love, som Christen forbrød sig imod, og han måtte gang på gang »stå åbenbar skrifte« for menigheden i Sevel kirke og »bekende sine synder« og modtage »præstens formaninger«. Dette kunne man ikke slippe uden om. Mødte man ikke efter tilsigelse, blev man hentet af ridefogeden eller »hvem anden, der dertil var beskikket«. Christen synes at have mødt efter tilsigelsen og blev vel så fri for at »stå fæstet i lænker« inde i kirken eller uden for dens indgangsdør. Det har dog ikke været behageligt at stå skrifte, hverken for Christen eller de forskellige mødre, men han rystede det af sig, og der var stadig unge piger nok, der lod sig bedåre af ham.

Også den uretfærdige militærlov oprørte ham, og da en af hans sønner, Jens, rømmede efter at have været udskrevet til soldatertjenesten (der kunne vare i mange, måske over ti år) havde faderen vistnok tilskyndet ham og været ham behjælpelig dermed.

I sit 37. år (1712) giftede han sig med Johanne Jensdatter. Hun var datter af Jens Hvid fra Krarupgård i Salling, hvor Hviderne havde boet som fæstere, så langt denne gårds historie kan føres tilbage. Det var en gård på 12³/₄

tdr. hartkorn og ejedes af adelsmanden på Kjærgårdsholm, Jacob Ulfeld, som Chr. V i 1689 lod skyde ned af en flok soldater, da han ikke kunne få magt med ham på anden måde.

Men ved siden af, at han var fæster af Krarupgård, således som hans far, Christen, og hans farfar, Jens, havde været, så var han selvejer af flere gårde. Han ejede f. eks. en gård i Hem på over 5 tdr. hartkorn og havde selve præsten som fæster. Også i Sennels i Thy ejede han en 2—3 gårde, som han havde fæstere på. Han var altså ikke nogen almindelig fæstebonde, thi fæstebønder plejede ikke at være velhavende eller rige. Hans broder, Ole Hvid, var sognedegn i Hem, Hindborg og Dølby, og da dennes datter, Anna, blev gift 1701, afstod Jens Hvid sin fæstegård til hendes mand og flyttede til en gård, han købte eller ejede i Jegstrup ved den daværende Tastum sø. Her i Jegstrupgård boede han, da Johanne blev gift med Chr. Dueholm og med ham fik 4 børn: Christen og Peder, begge døde 1724, og **Jens**, f. 1716. — I 1723 fødte hun en datter, men døde i barselsengen. Datteren blev døbt samme dag, som moderen blev begravet og fik hendes navn, Johanne.

Når man ved, hvordan et stamnavn i folkemunde fulgte slægterne gennem hele middelalderen, så kommer man til at tænke på Skjalm Hvide (ca. 1040—1116). — Naturligvis kan man umuligt føre en bondeslægt — eller nogen anden slægt uden for det kongelige — tilbage til den tid, dels fordi der ikke foreligger andet end det, der findes i Saxos Danmarkshistorie eller i senere tilføjelser, og dels fordi man dengang kun fik eet navn, personnavnet. Udmærkede man sig på en eller anden god eller dårlig måde, kunne man få et tilnavn, hvad man også kunne få af en gård eller landsdel, hvis man flyttede til en fremmed egn; ellers blev man betegnet ved faderens fornavn med tilføjelse af »søn« eller »datter«. Af Skjalm Hvides sønner kender vi særlig Toke, Ebbe og Asger Ryg (rig, den rige). sidste var far til biskop Absalon og Esbern Snare. Absalon

var kendelig på sin titel og fik derfor intet tilnavn. Fra Ebbes søn, Sune, stammer de berømte Sunesønner. De var alle kongens mænd og stormænd, der besad store godser, særlig på Sjælland og i Skåne, der den gang hørte til Danmark. Mange bisper og flere ærkebisper i Lund hørte til denne slægt, hvoraf flere eller de fleste blev ved at bære tilnavnet Hvid eller (den) Hvide ved siden af det tilnavn, de selv havde fået efter deres faders fornavn. Efter Valdemarernes dage kom slægten i strid med kongemagten, og selv om Jacob Erlandsen, Jens Grand og Marsk Stig i nogen måde fik kongerne bøjet i knæ, så blev resultatet dog det, at de mistede deres gods ifølge den gamle melodi (konfiskation). De blev erklæret fredløse og flygtede fra kongens råderum til Sprogø, Samsø, Hjelm, til Vendsyssel, Thy, ja endog til fremmede lande. Deres dygtighed tog de med sig, og flere af dem grundlagde store gårde og blev selvejere og siden fæstebønder, således som det gik Dueholmslægten og mange andre. Det er som sagt umuligt at føre en slægt tilbage gennem middelalderen, men at de få slægter, der ca. år 1000 boede i Danmark, er stamslægter til nutidens slægter, kommer vi ikke uden om, og da der i vort land ikke er en eneste gård eller sted, der bærer navnet »Hvid« og således har kunnet give anledning til dette navn, er det absolut ikke usandsynligt, at navnet må tænkes at stamme helt tilbage til denne albineform i middelalderen. At Salomons leksikon påstår Hviderne uddød i det 16. årh. betyder kun, at den da gled ud af Danmarkshistorien. En slægts gren kan uddø, men ikke selve slægten.

Efter Johannes død var Christen blevet så sat, at han ikke ønskede at »stå åbenbar skrifte« mere, og han giftede sig snart igen, men da der ikke findes nogen kirkebog fra den tid, ved vi intet om hendes herkomst. Af en senere kirkebog ved vi, at hendes datter Karen blev konfirmeret i 1742 og Maren i 1744. Det ser ud til, at både hun og Christen er gået ind til en bedre verden ca. 1750.

Ca. 1573 var den sydligste hale af Dueholms hedeareal blevet opdyrket og beboet. Det var slet ikke så ringe en del, thi ejendommen blev tillagt 4¹/₂ tdr. hartkorn, men man kendte egentlig ikke skellet mellem den gård (kaldet Hale — »Haal«) og hovedgården. — Der var jo jord nok dengang. Det eneste, der betød noget, var hartkornet, thi jo mere hartkorn Hale fik, des mindre fik Dueholm at udrede, og det gik samme sted hen (til Stubbegård, der måtte afgive en del af det til kongen).

Imidlertid skete der det, at Maren Juel på Stubbegård »ødte sit gods«, så Dueholm fik en ejer og Hale en anden. Dette førte i 1710 til en heftig proces om nogle hedetørv, som Christen Dueholm mente var gravet i hans hede (ved Stormosen), medens Hales herskab (købmand Niels Pedersen Lejrskov i Skive) mente, de var gravet i et stykke hede, der hørte ind under Hale, og han vandt sagen, hvis omkostninger Christen Dueholm måtte betale med 16 rdl. (ca. 2 gode hestes værdi).

Ved den lejlighed erfarer man, at Dueholm i løbet af få år havde skiftet herskab efter herskab. Det har været ejet af Bent Møller i Lergrav, Rasmus Andersen til Søgård, Anders Kjærulf til Bjørnsholm (nu store ruiner i Løgstøregnen), Fr. Chr. Rantzau af Estvadgård, Fr. Sehested af Rydhave o.m.a.

Men alt dette berørte ikke synderlig fæsteren i gården. Han blev — som før sagt — siddende til sin død, ca. 1750 og efterfulgtes af sin søn:

Jens Christensen Dueholm, 1716—1799,

g. m. Lene Marie Christensdatter, 1721—1800.

I deres tid var bøndernes kår under stærke svingninger. Nogle gode år med rigelig nedbør havde der været, men flere dårlige, ledsaget af voldsomme angreb af gåsebiller og oldenborrer. Fattigdommen var allevegne blandt bønderne, og deres liv var tit den rene elendighed. Den hjemmelavede brændevin var deres eneste trøst, men den førte

dem ned i endnu større uduelighed, fattigdom og elendighed. Man kan sige, at bønderne havde nået elendighedens bund (la profundo de mizero), og det blev klart for nogle af landets bedste mænd, at der måtte gøres noget, og reformationen kom: Stavnsbåndet — indført af Fr. IV (1701) blev ophævet af Chr. VII (delvis 20/6 1788 endelig 1/1 1800) — og en ny lov gjorde det muligt at udskifte jorden af fællesskabet og at købe den som selvejendom.

Alt dette omformede bøndernes kår og tilværelse ganske og aldeles, men det kom dog ikke Dueholm så meget til gode, som det kom de almindelige hovbønder til gode, thi Dueholms fæstere var mod en årlig ydelse af 13 rdl. fritaget for hoveri, der var meget ældre end stavnsbåndet.

I Dueholm (og lignende gårde) var der gennem tiderne oftest en solid velstand, regnet efter datidens forhold, men det ændrer ikke den foran omtalte fattigdom og elendighed, målt med nutidens mål. Møblementet var yderst tarveligt. Sådan noget som klædeskab og dragkister fandtes så godt som aldrig. I de bedre hjem (som Dueholm) havde de en standkiste, ja måske flere, og hvis husherren havde et hængeskab at gemme sine papirer i, og hvis dette hængeskab havde jernhængsler og lås med nøgle, så kunne man se, at hjemmet var velhavende, thi så meget velstand fandtes kun sjældent i bondehjem. Ved skifte af dødsboer ser vi bedst fattigdommen, selv i de mere velhavende hjem. thi der er før ca. 1770 i almindelighed ikke andet end den dodes efterladte gangklæder, som omhyggeligt omtales stykke for stykke. En af brødrene får et par benklæder, en anden en vest, en får omhængt for mælkehylden, da der ikke er så mange klædestykker, som der er børn o.s.v. Alt sammen er det ting, som vi nu om stunder ikke ville skænke en tanke, men som den gang var noget, fordi man var fattig. Langbord, bæk og skammel hørte som fast inventar til selve gården. Gulvene i huset var den bare jord eller stampet ler. Loft var der ingen af i de almindelige eller mindre gårde, og oftest var der ingen vinduer

— i al fald kun nogle ganske små i blyindfatning. Lyset kom ned gennem »lyren« (røghullet i taget) og derunder var ildstedet. Det var tre store og noget spidse kampsten, hvorpå jydepotten kunne stilles, og hvorimellem hedetørvenerne kunne gløde og brænde, når man brugte ildpusteren. Skorsten var der ingen af, men i de bedrestillede gårde var ildstedet muret op i komfurhøjde, og undertiden var der en lav mur ved den ene side af ildstedet, så røgen kunne tvinges op under taget. Ilden på ildstedet gav desuden både varme og lys om vinteren. I almindelige bøndergårde var der ingen kakkellovne, og skorsten var ukendt til tiden ca. eller efter 1800.

Jens og Lene Marie havde tre børn: Maren, f. 1757. — Karen 1761, g. i 87 m. Chr. Gadegaard i Sevel. — Christen, f. 1764. — De gik på aftægt i 1790, to år efter stavsbandets delvise løsning, og døde en halv snes år efter.

**Christen Jensen Dueholm, 1764—1838,
g. m. (6) Ingeborg Christensdatter Smed, 1765—1805.**

Hun var eneste barn af Christen Smed og Karen Skræder, enke efter Mads Christensen, som hun havde flere børn med.

Der er ikke tvivl om, at Ingeborg er kommet med en god medgift, og Chr. Dueholm har været en dygtig landmand, der har forstået at udnytte de gode tider, thi 16 år efter gårdens overtagelse kunne han, 1805, af hr. Niels Sehested til Rydhave købe sin halvpart af gården for 3000 rdl. (ca. 125 gode hestes værdi; en god hests værdi var i sidste snes år steget fra 10 rdl. til 25 rdl.). — Af disse 3000 rdl. ejede han de 1880, og resten (1120) skaffede Niels Sehested ham til låns fra »Den almindelige Enkekasse«, der ligesom Sehested havde haft tillid til hans dygtighed.

Han købte gården med besætning og redskaber og al indbo og udbo, som det hed for ikke at glemme noget. Heri var underforstået, at herremanden — hvad der var almindelig — har haft en del besætning, særlig kør og

får, installeret i gården, men da havde Chr. Dueholm selv en privat besætning på 11 køer og kvier, 3 kalve, 30 får med 22 lam. Desuden et par grisesøer, og det er jo en hel anden besætning, end man i almindelighed traf i gårdene den gang.

Dueholm (dens halvpart) blev altså — efter godt 250 års forløb — igen en selvejergård og sandsynligvis af den samme slægt, som har grundlagt den og beboet den gennem hele middelalderen. Dens anden halvpart var imidlertid blevet stykket ud fra den, fik sine egne bygninger og benævntes Sønder Dueholm (nu Mellem Dueholm), der i 1813 blev købt af Niels Sørensen i Vridsted for en del mere end 8000 rdl. Det var spekulationstider, men Niels Sørensen brændte sig eftertrykkeligt, thi efter statsbankerotten i 1813 faldt priserne, og han måtte sælge den for 3000 rdl.

Som selvejer kunne Chr. Dueholms og Ingeborgs dygtighed ret komme til udfoldelse. Ordinært havde en bondegård den gang ikke mere besætning, end der var nødvendig for føde og klæde (fårenes uld) til gårdens folk, men Christen havde jo mange køer, og Ingeborg kernede smør og lavede ost, som solgtes til Skive og til andre, der manglede disse produkter.

Efter hendes død 1805 giftede Christen sig igen med en anden Ingeborg, datter af Esper Jensen i Vroue. Hun fortsatte den første Ingeborgs tilvirkning af mejeriprodukter til salg, og det er ikke underlig, at de Dueholmske døtre fik ry for deres dygtighed og i høj grad blev medvirkende til kommende slægters velstand.

Med den første Ingeborg var der Lene Marie, f. 1791. g. m. Jens Jensen Torp i Vridsted. Hendes datter, Ingeborg, f. 29/3 1826 blev 1855 g. m. Carl Hansen, Vinde Vestergård, og moder til folketingsmand Carl Hansen, redaktør af »Skive Folkeblad«. — **Karen**, f. 24/8 1792. — Christen 95. -- Jens, født og død i 97, blev opkaldt i 99, men også sidste Jens døde kort efter fødselen. — Christian 1802 og Ka-

thrine 1805. Samme år (8 mdr. efter) døde moderen fra de fem små børn.

Karen blev i 1815 gift med Claus Jensen i Vridsted (se Clausslægten), og hermed er slægten gennem Dueholmerne egentlig ført ned til siden af Peder Chr. Pedersen, thi hun blev moder til hans hustru, Ingeborg Clausdatter.

Skønt opgaven altså er løst, skal jeg dog også nævne den anden Ingeborgs børn. Også der var fem, og de voksede op sammen med de andre fem og betragtede hinanden som helsøskende: Esper, f. 1807, Jens 09, Morten 1812, Ingeborg 19 og Johanne 25. Morten fik fødegården, og jeg husker ham i firserne som en høj smuk slank gammel mand. Hans søn Christen overtog gården efter ham, og nu, da denne bog skrives, ejes gården af dennes søn Morten.

Torpslægten

Laust Torp, 1668—1720, var fra Over-Torp i Høgild i Resen sogn. Han var fæstebonde hos amtsforvalteren i Skive, Andreas Mikkelsen Lund, der var en mægtig mand, som bl. a. ejede byen Høgild, gårdene i Overtorp og byen Vridsted, og det blev derfor muligt for Laust at flytte fra O. Torp til Vridsted.

Bønderne var den gang ikke alene forarmede og stavnsbundne, men var i mangt og meget undergivet deres herres nåde og unåde. For at få en ordentlig fæstegård måtte en ung mand ofte gifte sig med en af »Nådigherrens« aflagte friller — for ikke at nævne noget meget værre. En af Laustes sønner er:

Jens Laustsen Torp, 1697—1789 (ifølge kirkebogen er han født 1709, men mandtalslisten siger 1697). Han måtte ca. 1730 ægte en ældre enke i Vridsted og overtage for-

pligtelsen af hendes fæstegård (6 rdl. 2 mk. -- gården var på 3 tdr. 2 skp. hartkorn).

Sådanne tvangsægteskaber var ret almindelige den gang, idet stavnsbåndet bandt fæstebønderne til deres herres område og lagde dem således under hans vilje. Enken døde imidlertid, thi Jens blev gift anden gang (hendes navn kendes heller ikke) og fik 4 børn: **Edel**, f. 1740 el. 41. g. 1779 m. Jens Clausen (se Clausslægten). — Laust 1742. — Ane 51 og Marie, der begge døde ugifte.

I Jens Torps tid blev hele Vridsted by, der bestod af 9 gårde, solgt ved auktion til købmand Chr. Nyboe i Viborg for 50 rdl. pr. td. hartkorn, og det blev 1565 rdl. 3 mk. 12 skilling, men det var egentlig for meget, thi 5 år efter (i 1773) måtte han sælge hele herligheden for 1450 rdl. til mølleren i Trevad, Jens Feldingbjerg. Det var i bøndernes værste fornedrelsestid, skønt der var blevet mere handel med landbrugsprodukter og som følge deraf bedre priser. Snart efter blev stavnsbåndet delvis løst, og flere af de Vridsted fæstere købte deres gårde af Jens Feldingbjerg, og efter hans død 1795 af hans enke, Ane Pedersdatter.

Trevadgårds- eller Clausslægten

Det var en særpræget stout slægt, noget — ja undertiden meget — robust i væsen. De gjorde kun meget lidt for at blive afsleben eller diplomatiske, thi ærlighed og ægthed var det centrale i deres karakter, og det prægede både deres ord og handlinger. Det, de mente, sagde de, og det, de sagde, mente de, og det de ville gøre, gjorde de uden at tage hensyn til, hvad andre mente og tænkte og kunne lide. I alt fald tog de meget mere hensyn til, hvad der var ret eller uret, eller hvad de anså for det rette og

rigtige. Dygtig var slægten og forstod at samle velstand, hvis man kan bruge dette udtryk, når talen er om datidens bønder, thi fattigdom rådede blandt dem alle. Trevadgård var på 4 tdr. og 6 skpr. hartkorn. Den ejedes oprindeligt af besidderne i Estvadgård, men da en af dem, Anders Brønsdorff, gik fallit i 1726, blev Trevad overtaget af Jesper Jespersen til Høgholt, og fra den tid vil vi begynde. Det var:

Claus Christensen, 1707—1781,

g. m. **Inger Pedersdatter,**

g. m. Sidsel Christensdatter, død 1782.

Inger var fra Daugbjerggård, der var en stor bondegård, egentlig en selvejergård, ja næsten som en slags herregård, thi den havde tre fæstere. — Der var tre børn: Christen, f. 1735, fik fødegården. — **Jens** 1740. — Mette Marie, f. 1741 eller 42, gift til Mørup i Laanum med gårdfæster Niels Christensen, hvis fem første hustruer var døde. Hendes mod belønnedes ikke — hun døde et par år efter, og Niels giftede sig syvende gang.

Kort efter Mette Maries fødsel døde Inger, men Claus trøstede sig snart og giftede sig med Sidsel, der fødte to børn: Inger, opkaldt efter den første hustru, f. 1744, og Christian 1747—8/5 1803, g. 16/11 1779 m. Bodil Andersdatter i Trevad.

Jens Clausen, 1740—29/3 1817.

g. m. ?

g. m. **Edel Jensdatter Torp, 1740—22/6 1800.**

Jens og Edel blev gift d. 19/11 1779, tre dage efter Jenses halvbroder Christian, så gæsterne har sikkert været til bryllup i 6—7 dage i træk. Jens og Edel var da hver især 40 år, men de fik alligevel 3 børn: **Claus**, f. 1781. — **Jens Torp** 82, g. m. Lene Marie fra Dueholm. — **Thomas** 1785, kom til skade i soldatertjenesten, så det ene ben blev stift.

Denne Jens Torp (1782—1861) er opkaldt efter sin morfar og burde have haft navnet Jens Torp Jensen og ikke Jens Jensen Torp, da han er søn af Jens Clausen og ikke af Jens Laustsen Torp. Han var altså broder til Claus Jensen, og da han i 1818 blev gift med Karens søster, Lene Marie, fra Dueholm (hun var da enke og 27 år), opstod der et dobbelt svogerskab, hvis ene gren (Clausgrenen) fortsætter i vor slægt, medens den anden gren (Jens Torps) fortsætter ind i slægten Vinde Vestergård, hvorfra redaktør Carl Hansen er rundet (jfr. Chr. Dueholm 1764—1838).

Hr. Chr. Friis til Lundgård havde imidlertid købt hele Vridsted by af Jesper Jespersen til Høgholt, og det fik en ikke ringe betydning, idet han var svigerfar til pastor Bredsdorff i Vridsted. Da præsten tillige stod sig godt med en Viborg købmand, Chr. Nyboe*), som ejede Vridsted til 1773, blev det muligt at få Jens Clausen flyttet over stavnsbåndets grænse mellem de to samliggende byer, Trevad og Vridsted, så han kunne blive avlskarl i præstegården og siden (1779) kunne få sin svigerfars gård, Vridstedgård, i fæste på de almindelige betingelser, samt underhold til svigerfaderen, Jens Torp.

Det blev altsammen ordnet af præsten, hvis særlige yndest og bevågenhed Jens havde erhvervet sig ved sin redelighed og dygtighed. At broderen, Christian, blev hans afløser som avlskarl, og at Jenses egen søn, Jens, f. 1782, mange år efter fik samme stilling i præstegården tør tages som en antydning af denne slægts dygtighed og pålidelighed.

Indtil giftemålet tjente Edel Torp hos Jens Feldingbjerg i Trevad mølle (kvinderne var ikke stavnsbundet). Også hun havde vundet sit herskabs yndest, og da denne møller købte hele Vridsted by i 1773 af Nyboe, var det forholds-

---

*) En søn af denne købmand blev siden gift med pastor Bredsdorffs datter og blev som præst Bredsdorffs efterfølger i Vridsted, og det er han, H. Nyboe, der fortæller i mandtalslisten fra 1787, at Vridsted kirkebøger brændte ved præstegårdens brand 1776.

vis let for det nygifte — men ikke unge — par at opnå ovenfor nævnte fæste i Edels fars (Jens Torps) gård i Vridsted, Vridstedgård.

Jens var ikke alene ualmindelig dygtig som avlskarl i præstegården, men også i egen bedrift og var en foregangsmand. I året ca. 1799 lod han bygge en skorsten på sit stuehus, sikkert den første skorsten i Vridsted. I 1800 købte han et stykke eng takseret til 100 rdl., og i 1802 købte han (sandsynligvis af Feldingbjergs enke) sin gård. Vi kender ikke købesummen, da skødet aldrig blev tinglæst, men vi ved, at besætningen og inventaret var herskabets, og at Jens købte det hele og således blev selvejer. Hele gårdens besætning blev takseret til ialt 107 rdl. og 8 mrk. (2 hopper og en 5-års hesteplag: 24, 16 og 12 rdl., 2 helmisser, ca. 20 år: 5 og 3 rdl., 4 køer: 7, 6, 5, 4 rdl., 2 kvier i andet år: ialt 7 rdl., 1 stud i samme alder: 3 rdl., 12 får med lam: 12 rdl., 1 bede, 3 år gl.: 1 rdl., 2 beder, 2 år gl.: 4 og 4 mrk., 1 sogris (vist griseso): 2 rdl.).

På Vridsted sandede jorder var der ikke græs og foder til flere kreaturer på en gård som Vridstedgård, der var på 4 tdr. hartkorn. Kornet voksede kun tyndt og var fattig på kerne, og græsningen var ukrudtsplanter (syre, totgræs o. l.) og lyng. De Vridstedfolk måtte som regel købe deres kornsæd i Salling, og Jens fik i flere år sit korn fra Chr. Kjærsgaard i Lyby, hvert år 4 tdr., og gav 3 rdl. for tønden. Selv om en tønde vel nok var en »stor tønde«, d.v.s. 12 skæpper, så ser vi dog, hvor dyrt kornet var i forhold til kreaturer, så tiden var ikke god for folk på fattig jord. Alligevel blev Jens en velstående mand, så hver af sønnerne fik 210 rdl. i arv, hvilke Claus skulle udrede for at overtage gården. Jens fik desuden 6 tintalerkener og Thomas 2 messinglysestager. Den gammeldags nøjeregning havde holdt sig, så der gøres omhyggelig rede for, hvorledes Jenses gangklæder deles mellem de tre brødre, og som sin part fik Claus hans pæne blå klædes vest.

Claus Jensen, f. 18/1 1781 † 6/5 1848,
g. m. **Karen fra Dueholm**, f. 24/8 1792 † 8/7 1871.

De blev gift 1815 og fik 7 — syv — børn: Jens 20/6 1816, åndssvag. — **Ingeborg** 1817. — Edel, f. 23/2 21 † 12/5 1880, g. 1842 m. sognefoged og dannebrogsmænd Ole Vistisen i Søndergård i Vroue, 13/6 1802—12/4 70. — Christen, f. 29/7 1825, havde en tvillingsøster, Karen, der døde, fik fødegården i Vridsted, nu flyttet et stykke uden for byen mod nordvest. Havde kun eet barn, Karen, der døde som halvvoksen. — Jens Christian, f. 1831, g. 1862 m. Maren Nielsdatter fra Agerbæk og købte 1863 Koustrupgård ved Mønsted by. Gennem Jens (se Christen i Ballekær) er gården endnu i slægtens eje. En datter, Ingeborg, († 1934) blev gift med Ole Johansen, hvis far var fra Dåsbjerg i Fly, medens hans moder, Ane Marie, var fra Søndergård i Vroue. Ole Johansen har 3 børn: Hilda 4/9 10. — Kristian 23/10 1913. — Agnete 30/7 1915, gift. — Claus Jensens syvende barn var Ane Marie, f. 1834, g. 1854 m. Jens Olsen i Vroue, blev enke tre gange, og gården, Vestergård, er endnu i slægtens eje.

Ingeborg Clausdatter, f. 30/10 1817 † 14/10 1870,

17/3 1837 g. m. **Peder Christian Pedersen** (se Villads-slægten) og fik 13 børn, som senere skal nævnes under »Peder Christian Pedersens børn og børnebørn«.

På Vridsted kirkegård står endnu Karens og Clausens gravminder og Ingeborg og Peder Christians gravminder. hvis foto og tekst ses ved side 40.

Villadsslægten

Denne slægt var i flere henseender lidt finere og lidt smukkere end de fleste landboslægter den gang. Den var heller ikke en egentlig bondeslægt, og derfor er det vanskeligt at udrede dens færd. — Et medlem af slægten træffes som ladefoged i Ramsing i Salling under navnet Christen Ladefoged (1681—1771). Hans søn, Jens Christensen Ladefoged, kaldet Jens Ladefoged, er ca. 1750—1780 fæstebonde under Bustrup i Ramsing, og dette giver os et indblik i bøndernes kår i hine tider, forårsaget af undertrykkelse, misforståelse og vrangvilje. — For at bremse herremændenes misbrug af bønderne havde Struense nemlig 20/2 1771 udsendt en forordning, der pointerede, »at bondens byrder og pligter skal være ikke alene bestemte, men endog tålelige«. Den henviste til en tidligere forordning af 6/5 1769, som ikke måtte overskrides. I dennes tabel 2 stod der, at gårde fra 4—10 tdr. (hartkorn) hver uge i høsten (og høslet) »skulle yde 3 spænddage med vogn og 6 gangdage, som skulle æskes ikke på een, men 3 dage i ugen, $\frac{1}{3}$ hver dag«. Tillige, at bønderne skulle have seddel (kvittering) for udført hovarbejde.

På den tid var kammerråd Peder Schow ejer af Bustrup og havde ved sine krav opvakt bøndernes uvilje og vrede, så de var genstridige og ulystne til at udføre det forlangte hovarbejde, i alt fald, når Schow ikke ville give dem seddel for det. Jens Ladefoged havde i Skive fået fat i den omtalte forordning og vidste derfor besked. Han udlagde imidlertid et punkt i den forkert og mente, at bønderne kun skulle arbejde $\frac{1}{3}$ af hver dag. Dette gjorde de dog ikke gældende, men de nægtede at sætte det høstede korn i rad og at rive stubbene. Også på anden måde viste de trods og genstridighed og blev derfor indstævnet for amtmanden på Krabbesholm, der pålagde dem som bøde at gøre dobbelt hovarbejde, men dette ville de ikke efterkomme, hvorfor Schow anmeldte dem til kongen og

skriver: »Jeg er derfor højnødsaget allernådigst at bede Deres Kgl. Majestæt allernådigst at lade disse genstridige bønder efter fortjeneste blive anset«.

Imens var Struense faldet i unåde og kommet under lås og slå, og hvem skulle så beskytte dem. Hans højre hånd og derefter hans hoved blev afhugget på Københavns Østerfælle. Hovedet blev sat på stage, og kroppen blev hugget i stykker og stumper og lagt på et hjul, som var rejst på stage. Hans bestemmelser, der beskyttede hovbønder og undertrykte, blev ophævet, og tilbageslaget kom med fuld kraft. Jo, den sindssyge konge og hans håndlangere forstod at ordne sagerne. Otte af de Bustrup bønder blev dømt til Rasphuset i Viborg, nogle fik 4 måneder, andre 2. En del af de øvrige blev dømt til at gøre dobbelt hovararbejde (vistnok på ubestemt tid) og nogle blev idømt 2 dages ekstra hovararbejde. Men Jens Ladefoged fik 6 mdr. i Rensborg fæstning, fordi han betragtedes som anstifter, hvad han også var. — Da han kom til Rensborg, blev hans tøj, kniv o.s.v. taget fra ham, og han fik en fangerdragt, »som krøb ald sældfuld af gråbidere« (lus). Derpå blev lagt en bøjle om hans liv, og fra den gik en smedet lænke ned til hans højre fod. I de 6 mdr. måtte han »daglig trække skubkarren på volden og i fæstningen, forrette meget strengt arbejde for en ussel slaveføde, lidet mad, men mange hug og må dertil om natten ligge på den blotte brix«. Jo, jo, man forstod at tæmme bønderne den gang.

Når ikke flere blev dømt til rasphus, så var det sikkert fordi, Bustrup skulle bevare størstedelen af sine bønder i behold til hovararbejdet. Af samme grund blev dommen, der faldt 9/3 1772, ikke eksekveret før 14/11, da efterårsarbejdet var forbi.

Andre af Villadsslægten træffes uden for bondestanden. Villads Jensen, f. 1769, var kursmed (dyrlæge) i Næsborg. Hans søn, Lars Christian Villadsen var høker i Aalborg, ifølge borgerskab, som endnu findes. — En var gæstgiver i Viborg. Slægten er indgiftet i den dygtige Baggenses-

slægt fra Stenum (Værtshusholder og siden brændevinsbrænder i Aalborg). Ligeledes er den indgiftet i den agtede og begavede Melchiorsslægt, også fra Stenum i Vendsyssel. Navnet »Melchior« går igen i Villadsslægten i Bundgård, Otting og Frammerslev i Salling, så det er sandsynligvis samme slægt.

Så vidt jeg har kunnet skønne, har Villadsslægten udmærket sig ved sin umiddelbare venlighed og store gæstfrihed. Det var en fin slægt, men alligevel ligefrem og jævn i sit væsen.

I Vridsted kender vi:

Villads Pedersen, f. 1737,

g. m. **Kirsten Christensdatter**, f. 1748 ifølge mandtalslisten, thi kirkebøgerne i Vridsted er jo brændt for den periode.

Villads var selvejer af Vridsted bys sydligste gård, der lå lige ved den nu forsvundne Korshøj, hvor der var en bøsse, som de vejfarende kunne putte penge i og derved indstille sig »under Guds nådige beskyttelse mod ransmænd, overfald, sygdom, brækkede lemmer og andre ulykker«. Man ved ikke, hvornår og hvorledes højen forsvandt.

Af børnene kender vi **Peder** 1776. — Johan, død 80, kun 21 uger gl. — Maren 1782 og Mørtén 1786. Der har måske ikke været flere børn i første ægteskab, men Villads blev enkemand og må som gammel mand — efter datidens levetid — have giftet sig igen med en ung kvinde, thi 15/12 1802 druknede hans 2-årige søn i åen ved Vridsted. En anden søn, Christen, blev gårdmand i Løvig, men før det skete, var Peder blevet gift. Han blev boende hjemme og hjalp sammen med sin hustru ved gårdens drift.

Peder Villadsen, f. 1776,

g. m. **Anne Pedersdatter**, f. 1771 eller 72.

Det synes, som om de gamle og unge er kommet godt ud af det med hinanden; der spores ingen disharmoni, og

der skete næppe nogen stor ændring i gården, da Peder overtog den. Han blev sognefoged i Vridsted og var en agtet mand. I 1837 afstod han gården til Peder Christian, men det synes ikke at ændre forholdet ret meget, om han var ungmand i gården eller ejede den eller var gammelmand i den. Han døde ca. 1848, havde 7 børn: Villads, f. 12/8 1802. — Kjersten 19/8 03. — Karen 11/10 04. — Peder Christian 23/6 03, døde. — **Peder Christian** 9/5 1810. — Christen 11/10 1813. — Plejebarn Anne Kjerstine, f. 1829.

Selv om vor slægt fortsætter gennem Peder Christian, har jeg dog — før jeg fører den videre — lyst til at omtale en sidegren og nævne en mand, fordi han ikke alene kaster glans over landet, men har startet en virksomhed, der gennem hans sønners dygtighed er vokset og blevet af verdensformat. Denne mand er Jens Villadsen (Villads søn), f. 7/2 1842 i Aalborg. Han begyndte som tømrer i sin fødeby, fik 1872 borgerskab som tømrermester i København og grundlagde i 1894 en fabrik, der ifølge Villadsens erfaringer gennem talrige eksperimenter kunne fremstille tagpap af en bedre kvalitet end den hidtil kendte. — Nu har denne virksomhed en mægtig fabrik i Tømmerup (på Amager). Ligeledes en stor fabrik ved Malmø. Disse to steder laves det verdenskendte ICOPAL, som bedre end noget andet er et godt tag; desuden tagpix-tjære, tagpap, vejmaterialer og isolationsmaterialer. En fabrik ved Oslo laver det samme, men tillige råpap af en sådan beskaffenhed, at det er blevet muligt for de øvrige fabrikker med dette pap som grundlag at fremstille en bedre Icopal, end der fremstilles noget andet steds i verden. — Også bogbinderpap og kunstlæder af verdenskendt kvalitet laver denne fabrik.

Vejmaterialer spiller en stor rolle nu om stunder, og til fremstilling heraf har koncernen nu fabrikker også ved Horsens, Randers, Ringsted, Sønderborg og ved Tønsberg og Stavanger i Norge. Desuden ved Stockholm (Sönder-tälje) og ved Helsingfors i Finland, ialt 11 omfattende fa-

brikker, hvis produktion er kendt overalt som en så fin vare, at ingen har kunnet overgå den, og heller ingen har kunnet måle sig med den. Hertil kommer en fabrik, der i de senere år har fremstillet VILLADIUM, der ligner linoleum og bruges til belægning af gulve, køkkenborde o. l.

Peder Christian Pedersen, 9/5 1810—16/6 1878,
g. m. **Ingeborg Clausdatter**, 30/10 1817—14/10 1870.

De blev gift 17/3 1837 og er her betragtet som vore stamforældre, i hvem de foregående slægter er samlet, og hvorfra slægten senere er forgrenet. — Ved den tid kunne det hænde, at de unge gjorde krav på at være medbestemende om, hvem de ville have til ægtemage. Det var især sønnerne, der begyndte at stille dette krav. Først en 20—30 år senere begyndte døtrene at stille samme krav. Men enten valget var truffet af de gamle eller de unge selv, så var det godt nok og sikkert efter de gamles hoveder, thi Clauses og Peder Villadsens gårde vor to af de største i egnen øst for åen. Den første havde været den største, men var ved at tabe betegnelsen »Vridstedgård« til den sidste, der havde fået opdyrket nogle sydfor liggende hedearealer og havde erhvervet sig nogle engstrækninger vest for åen og derved overgået den i rang. Men Clausslægten var i flere henseender den stærkeste. Børn af den slægt betød noget i egnen, og Ingeborg og Peder Christian overtog hans fødegård, og hun blev, som vi ser på hendes gravkors, »velsignet ved ham med 13 børn«.

Disse 13 og deres børn beskrives i det følgende.

Peder Chr. Pedersens børn og børnebørn

For at give efterslægten et skøn over, hvor langt dens udvikling var nået ved sidste halvdel af det nittende århundrede, vil jeg karakterisere Peder Christian Pedersens børn, altså de 13 søskende fra Vridsted. En sådan karakteristik af et slægtled kan tit være vanskelig eller næsten umulig, især når der er så mange søskende som her. Ledet er imidlertid på moderens side udrundet af bl. a. fire gamle og grundbyggede slægter (Torpslægten, Smcdeslægten, Clausslægten og Ducholmslægten), der i konstruktion og karakter er så nær ens, at man næsten kan tale om en vis racerenhed. Nogle af de udefra indvundne elementer har været slægten jævnbyrdig eller endog måske overbyrdig (bl. a. Daugbjerggårdslægten og Damgårdslægten med sine forgreninger). -- Ægteskabet skete den gang sjældent ved tilfældigheder eller ved de unges sammentræf, men ifølge forældrenes plan og beregninger, der var nøje gennemtænkt. Færdighedsforholdene, »skik og brug«, stavnbåndet og meget andet hæmmede bevægelsesfriheden, så en slægts mange generationer var ofte at træffe i samme kirkebog og ikke som nu -- netop efter denne tid -- kan være spredt, ikke blot over hele landet, men over alle jordens verdensdele.

Noget lignende gælder for Peder Chr. Pedersens vedkommende. Hans slægt, Villadsslægten, har også gennem flere led været en af egnens solideste slægter, agtet og respekteret af dens lige. Den er dog ikke nogen udpræget bondeslægt, og de af slægten, der var blevet landboere, havde en tendens til at sprede sig, da stavnbåndet blev ophævet. Nogle forlod egnen for at blive landboere andre steder eller for at give sig til andet erhverv. Derfor fik Peder Christian fødegården i Vridsted, medens Villads, der egentlig burde have haft den, gled bort fra egnen.

Man kan derfor lige til Feder Chr. Pedersens børn tale om en vis indgift og race med stabile egenskaber — dårlige eller gode, men typiske, udprægede og meget stabile.

— — —

Det gik igen i alle disse søskende — var altså typisk for dem —, at de var meget gæstfri, redelige, hæderlige og retskafne. Der var ikke en eneste, der kunne peges fingre ad i nogen som helst henseende. De var arbejdsomme, stræbsomme og dygtige, alle meget sandhedskærlige, rettænkende og retfærdige og ville nødigt gøre uret mod nogen. Det gælder dem alle uden undtagelse og vil derfor ikke blive nævnt ved de enkelte. De var også alle kloge og fornuftige mennesker, men ingen var dog fremragende ud over den store brede masse, og næsten ingen af dem kom til at indtage ledende stillinger i sogneråd el. lign., måske oftest fordi de ikke attråede det, men hellere blev hjemme ved deres bedrift, som de passede med største omhu.

Så godt som alle var de snaksomme, og det kunne undertiden synes, at de snakkede mere, end de tænkte. Dette var imidlertid næppe tilfældet. De havde i hvert fald ofte tanker og meninger, som den gang syntes revolutionære og oprørske, men som nu (50—80 år efter) ganske anerkendes eller begynder at anerkendes. Det gælder både på sociale, religiøse og moralske områder. — Skønt født og opdraget i den største gård i Vridsted og under solide økonomiske forhold (ikke just rige, men ret velhavende), så træffer vi dog i mange af dem en udpræget tilbøjelighed til liberal tankegang, der vist ikke i nogen af dem var bevidst socialisme (den gang knap kendt af navn), men i virkelighed var den senere liberalisme eller socialisme. Det var deres typiske retfærdighedsfølelse, der gav sig udslag, idet arbejderne og småkårsfolk dengang levede under dårlige forhold.

Datidens naive religiøse opfattelse kunne ingen af dem rigtig goutere. De var absolut ikke antireligiøse eller irreligiøse, men havde — det gjaldt dem næsten alle —

egne særprægede religiøse meninger, som nu -- undertiden i noget ændret form — er ved at vinde hævd i religiøse kredse, der har frigjort sig fra kirkens dogmer. Deres udvikling var imidlertid således, at de disponerede for religiøst liv og tankegang, der senere er kommet til udfoldelse måske især i flere af deres børn, hvis disse er kommet under særlig religiøs påvirkning.

I disse tider var misbrug af spiritus så almindelig, at det ikke indebar nogen vanære, men ingen af de 13 søskende misbrugte alkoholen, skønt flere af dem havde god anledning dertil, idet de ved siden af deres daglige bedrift handlede med heste, kreaturer og — for et pars vedkommende — især med grise. Peder Høker var desuden i flere år kromand og købmand i Haderup. Når de alligevel trods datidens sædvane ikke misbrugte spiritus, var det deres kultur, der afholdt dem fra det. Det samme gjaldt (med en enkelt undtagelse) alle deres ægtepagter.

I slægtens andet led (altså blandt Peder Chr. Pedersens børnebørn) forekom ret ofte en eller flere åndssvage børn, derimod ikke svagt begavede. Alle var enten velbegavede eller åndssvage. Denne tunge tilskikkelse med de svage børn synes at kulminere og afslutte med dette led, thi den har ikke vist sig i de følgende to led, som allerede nu kan overses. Derimod har den spontant vist sig tidligere. Claus Jensen havde f. eks. en åndssvag søn, der altså var broder til Ingeborg.

Der har også i slægten været disposition for svag ryg-søjle, der nu om stunder kommer under lægebehandling og altså ikke — som dengang — får lov til at udvikle sig. Også psoriasis (en ikke smittende, men arvelig hudsygdom) er i slægten, og disse svagheder spores i enkelte rækker helt ned til sidstfødte led, men ellers har slægten været ualmindelig sund og stærk i alle retninger. Sindssyge, selvmord, tungsind o. l. har ganske været ukendt i alle slægtens forgreninger.

*Gdmd. Claus Jensen af Vridsted * 18. januar 1781
† 6. maj 1848 67 ¹/₄ ar gammel, gift i 31 ar med
Karen Christensdatter af Ducholm og avlede med
hende 6 born*

*Karen Christensdatter * 24. august 1792 † 8. juli
1871 79 ar gammel, gift i 31 ar med Claus Jensen
af Vridstedgard og ved ham havde 6 born*

Peder Christians gravminde

*Her hviler Peder Christian Pedersen af Vridsted
* 9. maj 1810 † 16. juni 1878, gift med Ingeborg
Clausdatter 17. marts 1837 og ved hende havde 13
børn*

Ingeborgs gravminde

*Her hviler Ingeborg Clausdatter * 30. oktober 1817
† 11. oktober 1870, gift med Peder Christian Peder-
sen i Vridsted den 17. marts 1837 og velsignet ved
ham med 13 børn*

Gårdens stuehus i Vridsted, hvor de 13 søskende er født og opvokset. Det er endnu ganske tidsparende.

Sk. af Søren

	Born	Borneborn	Side
1. Peder * $\frac{27}{7}$ 1838 † ca. 1925	1	0	41
2. Ane * $\frac{1}{5}$ 1839 † $\frac{20}{11}$ 1881	5	36	42
3. Claus * $\frac{11}{5}$ 1841 † $\frac{23}{3}$ 1931	11	41	46
4. Chresten * $\frac{2}{1}$ 1844 † $\frac{2}{5}$ 1916	9	68	57
5. Jens $\frac{11}{3}$ 1846 † $\frac{28}{1}$ 1917	7	36	62
6. Karen $\frac{28}{1}$ 1848 † $\frac{2}{10}$ 1920	10	32	65
7. Maren Kjerstine * $\frac{11}{3}$ 1850 † $\frac{20}{1}$ 1877	1	4	79
8. Mette Marie * $\frac{21}{4}$ 1851 † $\frac{15}{10}$ 1929	14	43	80
9. Jens Peder * $\frac{2}{5}$ 1853 † $\frac{16}{1}$ 1919	7	27	84
10. Niels Christian * $\frac{7}{1}$ 1855 † $\frac{2}{6}$ 1935	8	34	86
11. Ingeborg * $\frac{17}{6}$ 1856 † 1936	11	10	89
12. Karen Marie $\frac{17}{1}$ 1858 † $\frac{20}{12}$ 1923	7	27	91
13. Edel Nielsine $\frac{10}{11}$ 1859 † $\frac{20}{7}$ 1930	11	39	94
	102	397	

1. Peder Pedersen

f. 27/7 1838

g. m. **Line**, vistnok fra Svansø.

Peder var kromand og købmand i Haderup og blev derfor kaldt Per Høker. Som noget ældre ønskede de mere ro og blev boelsmand i Haderis. På deres gamle dage var de indsiddere i Vridsted og Vroue og levede af deres penge. De havde en søn, Bertel Peder, der døde som ung. Både Peder og Line var udprægede originaler, og Per Høker gik i folkedragt med sølvknapper lige til sin død. Gode, rare mennesker, venlige og hæderlige helt igennem. Døde begge ca. 1925.

1838-1838

X

1838

2. Ane Pedersen

f. 1/5 1839 † 29/11 1881,

g. m. **Peder Povlsen (Hedegaard)**, f. 25/1 1801 † 2/9 1881.

I 1864 blev Peder Hedegaard kommanderet til at køre med tyskerne. Det skete brat. Han var ved at køre gødning ud. Da stod tyskerne pludselig hos ham, og han måtte så hurtigt afsted, at han hverken kunne få lov til at vaske sig eller få sig omklædt. Tyskerne skulle øst på, og i Vridsted tog de ind på Vridstedgård, hvor de ville sove en smule.

Imidlertid så Peder sit snit til at slippe ud af gården sammen med nogle tørvevogne, og da han var kommet vel fra gårde, gik det hjemad i strygende fart. Men han havde fået øje på Peder Christians ældste datter, Ane. Hun var en ualmindelig kvik pige, fuld af skælmsstykker og smil. Det var ikke let at få hende ud af hovedet, og en dag, da krigen var vel forbi, gik Peder om til sin nabo, Kræn Holst. De trak deres bedste tøj på, satte den høje hat på hovedet, sadlede hver sin hest og red til Vridstedgård. — Jo, Peder Christian og Ingeborg syntes nok, det kunne gå. Peder havde jo en god gård (Lille Hedegård i Borbjerg). At han var 38 år ældre end Ane, kunne de nok se bort fra, særlig da han var en pæn mand og i enhver henseende en god og brav mand med bedste omdømme. Og Ane var en god datter, der tog hensyn til sine forældre, blev gift i 1867 og flyttede til sit nye hjem.

Peder Hedegaard, der var en del ældre end sin svigerfar, var en dygtig mand, men af den gamle skole og drev sin gård efter gammel metode, hvor indtægterne erhvervedes mere ved slid og sparsommelighed end ved jordens afgrøde. På udgifterne måtte der spares. Der blev ikke brugt penge til græsfrø eller anden unytte. Derfor var gårdens brandforsikring kun på 1000 rdl., men det blev ham en dyr sparsommelighed, da gården brændte i 1875. Ane var fra sit barndomshjem ikke vant til en sådan

sparsommelighed, og det kan godt tænkes, at hendes store gæstfrihed og øvrige forbrug i hjemmet kostede mere, end Peder syntes om. Hun brugte i hvert fald kvindens velkendte snedighed. »Hvordan er det, du ser ud?« kunne hun sige til Peder, »du er da vist syg, for du er så bleg«. Peder syntes ikke, han sådan rigtig var syg, selv om han nu måske nok kunne mærke hjertets banken. Men Ane mente, at han dog i det mindste måtte være ved at blive syg, det kunne hun se på ham. Det var vist bedst, han kom i seng, så sygdommen kunne standses i sin ankomst. — Og da hun havde fået Peder i seng og pakket ham ind, kunne Ane lade slagte et lam, sælge en kalv eller et andet dyr, og således havde hun altid sul i saltkarret og penge i skabet, så hun kunne købe ting, som hjemmet ikke selv kunne frembringe. Hendes spisekammer og røgkiste var derfor altid velforsynet med ål og andre gode sager. Peder var absolut ikke nogen dum mand, men Anes dygtighed havde han erfaret, hun førte huset, og han overlod hende tilsynet med bedriften, så han kunne bruge al sin tid til det grove slid. Han task f. eks. selv hele gårdens avl. Et lam eller et andet lille kræ kunne Ane derfor let lade forsvinde i en sådan gård, uden at det blev bemærket. De levede lykkeligt sammen, enige som de var i deres gudfrygtige vandel, og fulgte så at sige ad i døden, idet de begge gik bort fra jorden i 1881. Ægteskabet varede altså i 14 år og gav 5 sønner, der nu var forældreløse. De blev sat i pleje hos venner og slægtninge, hvilket dog ikke skadede deres søskendefølelse — siger den ældste broder — da de alle var hos gode mennesker, der forstod, hvilken betydning søskende kunne have for hinanden, og derfor bragte dem sammen så meget som muligt. Da børnene blev voksne, havde de ret gode muligheder for at komme i veje, idet Peder Hedegaard og Ane efterlod sig en 40000 kr., en ret anseelig sum dengang. En af drengene døde. Tilbage var følgende 4.

- 1. Peder Christian Povlsen (Munksgaard), f. 12/6 1868.**
g. m. **Kristine Jespersen** fra Brøbæk, † 1924,
g. m. **Ane Marie Sørensen**, f. 14/7 1875 i Sønderfleng
† 20/8 1947.

P. Chr. kom som 12-årig i pleje hos sin moster, Ingeborg, i Hvam og havde det godt. Et par år efter kom han ud at tjene og udviklede sig til at blive en dygtig ung mand, der 22 år gl. giftede sig med Kristine. Købte (1890) Munksgård i Borbjerg, en ret forfalden og forsømt gård med en halv snes hornkvæg og et par gamle heste. Bygningerne var også gamle og jorden ude af drift, men hos sin moster og i sine tjenester havde P. Chr. lært at bestille noget, han drænedede og merglede, byggede husene om eller byggede til dem. I 1910 var der råd til et nyt stuehus og hestestald. P. Chr. har gennem årene plantet mange træer, særlig omkring ejendommen og haven og derved gjort gården og Danmark smukkere og bedre. I 1932 afstod han gården til sin søn Jesper, men blev boende i gården, og da var der 45 gode kreaturer, 5 heste og en del svin. Da havde Kristine været død i otte år, og P. Chr. citerer af en tale: »Da gik det bedste bort fra Munksgård«. Smukkere omdømme kan ikke gives, og dette tør jeg ikke svække ved anden omtale.

Året efter, 26/11 1933, indgik P. Chr. i nyt ægteskab med Ane Marie Sørensen fra Sønderfleng. Hun var en søsterdatter til Jens Jensen i Hvam. I første ægteskab var der 12 børn, hvoraf 7 døde som små eller unge.

- 1) **Maren Povlsen**, f. 13/1 1893,
g. m. **Marius Christensen** fra Mølgård. De har nu landbohjemmet i Sdr. Hvam. 3 døtre.
- 2) **Johanne Povlsen**, 7/2 1899,
g. m. **Viggo Lund**, f. 20/7 1904. Har gården »Povlsgave« i Vemb. 2 børn.
- 3) **Agnes Margrethe Povlsen**, f. 15/9 1901,
g. m. **Lærer Nøhr** i Hvam. 3 drenge og 3 piger.

4) **Jesper Brøbæk Povlsen** 27/2 1903,
g. m. **Clara Andersen** fra Brøbæk, f. 4/2 1916. Har nu
hans fødegård. 2 børn.

5) **Ane Povlsen**, f. 29/6 1897 † 1948,
g. m. **Johannes Krog** fra Krogslund, f. 6/11 1899. Fik
hans fødegård. Har 5 døtre.

2. Povl Christian Povlsen, f. 10/3 1870 † 1933,
g. m. **Sofie Christensen**, Hammelse fra Hjerm.

Povl og de to efterfølgende brødre kan gives samme
smukke omtale som den ældste broder, men ud over det
ved jeg kun lidt om dem. Povl havde en gård, Sdr. Hjerm,
der havde 50 kreaturer og 6 heste og var veldrevet. Enken
bor nu ved Hjerm st. Ingen børn.

3. Jens Christian Povlsen, f. 29/3 1873 † 1951,
g. m. **Ane Marie Lauritsen**, f. 24/11 1870,
g. m. **Anne Nielsine Christine Pedersen**, f. 1/4 1888
i Ryde.

B. i 1. æ.: **Peder Hedegaard Povlsen** 2/1 1894. — **Jens
Christian** 24/5 96. — **Johannes** 10/12 98. — **Ejner** 7/12
1901. — **Aage** 24/11 03. — **Aksel Vilner** 16/5 06. — **Sigurd**
14/4 09. — **Helge** 10/2 1912.

B. i 2. æ.: **Ane Marie** 8/11 1918. — **Stine** 21/9 20. —
Asta 10/1 18? (skal nok være 22). — **Lilly og Niels Fielso**
9/6 24. — **Henning** 20/7 25. — **Johannes** 1/7 27. — **Orla**
21/12 1929.

4. Anton Christian Povlsen, f. 4/10 1876,
g. m. **Jensine Jensen**, f. 8/2 1882.

B.: **Frede** 9/8 09. — **Henry** 30/10 1913. Desuden 6 døde.

3. Claus Pedersen

f. 14/5 1841 † 3/3 1931,

g. m. **Ane Marie Torp**,

g. m. **Ane Kathrine Christensen**, f. 19/12 1845, † 18/12 1927.

Trine og Claus

(Familien fik i 1904 navneændring til Dueholm.)

Kun meget få mennesker har været så stræbsom og flittig som Claus. Han begyndte om morgenen længe før andre og blev ved til sen aften, og arbejdet fortede for ham. Det er derfor ikke tilfældigt, at hans gård (Mellem Dueholm), der i flere år havde ligget øde, udyrket og ubeboet hen, i hans tid ændrede sig fra at være en næsten brødløs elendighed til at blive en af egnens bedste gårde. Ingen troede den gang, at gården kunne føde en familie, og det var derfor, den havde ligget øde og ubeboet hen.

men Claus fik fat i en gammel mager ko og en stud og begyndte med dem at pløje de skurvede agre. Han forstod dog snart, at det kunne ikke give føden. Da tænkte han på gårdens store arealer af værdiløse sumpe og vandsure enge og gav sig til at udgrøfte og dræne. Han begyndte først med sumpene, kørte sand på dem, da de var blevet sunde, dyrkede dem — og de blev frugtbare og gav rig mulighed for Clauses dygtighed. Han var en udpræget fremskridtsmand, ikke alene den første, der grøftede og dyrkede sumpene og kultiverede engene, men også den første i egnen, der dyrkede kartofler til foderbrug, den første, der købte græsfø og kunstgødning. Han påførte de fattige agre kalk, gravede tørv til salg, brændte sten, plantede en del træer, handlede med heste. Som 50-årig begyndte han som egnens første mand at dyrke roe og købe kraftfoder til kreaturerne. Hans fede dyr og fyldte mælkespande fik flere af naboerne til at efterligne hans landbrug. — En halv snes gange måtte han bygge for at få plads til gårdens stadige forøgelse af besætningen. Hver gang mente han, at han nu for stedse havde husrum nok, men lige så ofte erfarede han, at hans avl forlangte mere plads til flere kreaturer. — Som menneske var han en udpræget livsglad og munter natur, og særlig ejendommeligt for ham var hans store omsorg og godhed mod dyrene, ikke så meget for at de skulle trives, som for at de skulle have det godt.

I 1909 afstod han gården til sin ældste søn, P. Chr., døde og blev begravet i Fly den 3/3 1931.

Claus blev i 1868 gift med Ane Marie Torp fra Vridsted (samme Torpslægt, som før var indblandet i slægten). Hun var en dygtig og god kvinde, men døde af »tæring« d. 17/3 1872 som ganske ung fra to små børn: Ingeborg, f. 21/6 1870, og Chresten, der døde som ung også af tæring. Ingeborg blev gift med Jacob Jacobsen fra Kjeldbjerg, † 19/9 1951, og blev moder til en del børn, hvoraf 15 blev voksne og gift.

Claus indgik i andet ægteskab 30/5 1872 med ungpige Ane Kathrine Christensen, datter af gdr. Chr. Pedersen i Trandum. Hun var efter tiden og forholdene en sjælden klog og intelligent kvinde, som i dygtighed næsten kunne måle sig med Claus. En udpræget beskedenhed og nøjsomhed (ikke gerrighed) var en fremtrædende egenskab hos hende. Samtidig var hun, mærkelig nok, ikke så lidt aristokratisk og holdt — i modsætning til Claus — de ydre former strengt i hævd. Hendes stilfærdige og afbalancerede væsen og religiøse overbevisning formede grundtonen i hjemmet og var af største betydning for mand og børn. De havde 9 børn:

1. **Ane Marie**, f. 7/4 1873 † 20/10 1945,

g. m. **Jesper Christian (Laursen) Plougmann**, 11/2 1869
† 1/11 1943.

Særpræget for Ane Marie var hendes store familiefølelse, ikke alene overfor sine forældre, men også over for sine søskende. Som den ældste af flokken tog hun sig mere af dem, end hendes ryg kunne tåle, så den tog skade. Hun elskede dem som med en moders kærlighed, og både som ung og ældre havde hun altid vilje til opofrelse for dem. Også over for gårdens ungdyr og småkræ viste hun en sjælden omsorg. — Hun var den mest lærde af Clausens børn, når man tager i betragtning, at hun kun havde folkeskolens undervisning, og hendes fænomene dygtighed til al slags håndgerning, til madlavning, særlig fin bagværk, var hendes stolthed. Hun døde første aften på Holstebro sygehus brat, uventet efter en søvndyssende indsprøjtning uden egentlig at være syg.

Jesper, der var født i Djeld, var en ualm. dygtig mand. Han købte gårde, satte dem i stil, både hvad avl, besætning og bygning angår, og solgte dem så med god fortjeneste. Ingen kunne mosle og slide som han, alt i hans gård blev passet, både ude og inde. Omsider faldt han til

ro i Svendstrup i Sahl sogn, hvor han døde efter at have været delvis lammet af apopleksi i ca. 15 år.

Jesper og »Mari« havde 5 børn, hvoraf de 4 yngste døde som unge (Ane Kathrine 5/7 1898—06. Laura Claudine 25/12 1899—19/10 1917. Laust 7/4 1902—06. Claus Dueholm 25/5 1905—16).

Den ældste, Karen Marie Jensine, f. 12/5 1897, var lærerinde i et par år og blev derefter gift med gdr. Anders Nielsen i Svendstrup og blev moder til 9 meget dygtige børn.

Hartvig 31/8 1925. — Laurits, samme data, gift. — Kristian 30/3 27, elektriker. — Anna Marie 9/12 28, lærerinde. — Hanne Kathrine 8/11 30. — Bøgh 19/9 32. — Tage 20/5 34. — Niels 22/7 35. — Bent 1/10 1937.

2. Ane Marie, f. 27/9 1874,

g. m. **Christian Michael Mørck, f. 30/11 1862 i Fly.**

Marie, der har akkurat samme navn som sin ældre søster, er den stærkeste af Clausenes børn. Hun kunne som ung tage sine 200 pund, men trods det den smukkeste i bygning og holdning. Hendes virkestrang, energi og viljekraft har været eminent: hun har ikke kunnet nøjes med det arbejde, gården og børnene har givet, men været en skattet kogekone næsten lige til nu.

Christian, der er en sønnesøn af lærer Mørck i Fly, overtog ved ægteskabets indgåelse sin fødegård, Dalum i Fly, og fik sin fader på aftægt. Han er en jævn mand, dygtig og kultiveret, afholdt af enhver, der er kommet i berøring med ham. Som 89-årig er han endnu rask og rørig, som om alderen ikke kan mærke ham.

I det fredfyldte hjem, som han og Marie har formet, fik hendes forældre et lykkeligt ophold på deres gamle dage. Hun var dem en kærlig datter, der plejede dem omhyggelig, både på det legemlige og psykiske område. — Ingen kunne have gjort det bedre og smukkere. Der er 4 børn:

1) Johannes Mørck, f. 8/11 1896,
g. m. Ane Rasmussen fra Trandum, f. 20/2 1898, har 3
børn.

2) Ane Kathrine Mørck, f. 20/4 1898,
g. m. Holger Dørcken † 1930, ingen børn.

3) Claus Pedersen Mørck, f. 20/4 1901,
g. m. Ane Johanne Nielsen, datter af læreren i Røn-
land, bor nu i Vejrum, har 6 børn.

4) Magnus Mørck, f. 9/4 1902,
g. m. Laura Annine Mortensen, f. 12/6 1899 i Tvis. Har
hans fødegård i Fly. Kun 1 datter, Inga.

**3. Peder Christian Dueholm, f. 7/7 1876 † 1/2 1946,
g. m. Methea Eriksen, f. 13/7 1875 † 15/3 1943.**

P. C. overtog ved sit ægteskab i 1898 Metheas føde-
hjem, Hvolbæk mølle, og i 1909 sit eget fødehjem. Han
var på forskellige måder en foregangsmand på egnen,
hvilket medførte en del offentlige hverv, og det gik måske
nu og da noget ud over gårdens drift. Han havde på sin
vis et blødt og bevægeligt sind. — I sine velmagtsdage
var der ikke så få mennesker, der søgte økonomisk hjælp
hos ham og fik den.

Det var et gæstfrit hjem hos Methea og P. C., og Me-
theas venlige og glade natur gjorde, at hun var meget
afholdt.

Deres børn skriver: »1922 gik der et åndeligt røre over
egnen, fremkaldt af Kirkelig Forening for Indre Mission
i Danmark — og det fik afgørende betydning for de to.
De vendte sig i moden alder fra vanekristendom til be-
kendende kristentro, og denne tro bar dem, da de i 1927
måtte flytte fra hans fødegård til Ågården i Røjnbæk i
nærheden af Hagebro kro. — 1933 flyttede de til Skibbild
ved Herning, og her tilbragte de deres sidste år, og også
her vandt de sig mange venner og nød stor anseelse.« Der
var 8 børn:

1) Ejnar, f. 21/1 1899,
g. m. Helga, f. 23/4 1900, datter af lærer Christensen
Trandum. Ejnar er en grublende filosofisk natur ligesom
sin morfar, der antagelig er af Paaske-slægten. Har 8
børn: Kirsten 7/3 24, gift. — Erik, f. 25 † 51 af en ryg-
marvslidelse. — Knud 21/12 26, handelskommis. — Lis
11/5 28, gift. — Poul Ejnar, født og død i 31. — Hans
17/10 30, handelskommis. — Thora 31/12 34. — Birthe
20/3 42.

2) Kathrine Dueholm, f. 8/4 1901,
g. m. Martin Pedersen (nu Engelbreckt), f. 30/6 1892 i
Haderup. Fra et lille pænt hjem måtte Martin som 6-årig
begynde at tjene og havnede omsider i Kathrines føde-
hjem hos Peder Christian. Det er derfor naturligt, at han
aldrig bliver træt af at berømme Methea, som vandt en-
hver, der lærte hende at kende. Fra hende strømmede
altid en enestående godhed og kærlighed mod enhver,
rig eller fattig. »Du er en grumme flink karl«, kunne hun
i spøg sige til Martin, »du skal få min ældste datter, når
hun bliver voksen, men kom nu ind og få en kop kaffe«. Og
Martin blev i gården, til Kathrine blev stor og blev
hans hustru. Martins dygtighed og retlinede karakter har
givet ham karriere, så han nu er en stabil grosserer i Her-
ning. Der er 2 børn: Vagn 26/3 1922, gift, medindehaver i
faderens grossererforretning. Børge 28/11 27, repræsentant.

3) Claus, f. 13/5 1902,
g. m. Dagmar Andersen fra Fårbæk, f. 21/5 05.
Claus er grosserer i Århus. 3 børn: Jens Harry 19/9 30.
— Solveig 12/9 41. — Povl Erik 31/8 43.

4) Carl, f. 5/8 1903,
g. m. Helga Else Andersen fra Vindelev, f. 10/10 1912.
Helga, hvis fader var skrædder og siden manufaktur-
handler, er en ualmindelig intelligent og dygtig kvinde,
der trofast står sin mand bi, og har sammen med Carl
dannet et smukt hjem i Givskud, hvor Carl er kirkebe-

tjent. Har desuden en blomster- og grøntforretning og driver gartneri. 2 børn: Christian 1/9 37, studerer. — Hans 8/2 43.

5) Laura, f. 5/7 1908,
g. m. Samuel Monrad Aagaard, f. 23/7 1898. Skoleinspektør i Århus.

B.: Johannes Monrad Aagaard 29/4 28, stud. theol. — Erik Hesselvig Aagaard 5/3 30, stud. theol. — Karen Dueholm Aagaard 10/3 32, sygeplejerske.

6 og 7) Tvillingepar, der døde som ganske små.

8) Emma Dueholm, f. 3/1 1919, uddannet sygeplejerske.
g. m. Julius Pushinskas, f. 5/5 1911 i Kaunas i Lithauen, kom som såret krigsflygtning til Danmark og traf den gode plejerske på sygehuset — og så ...; han er elektromekaniker, bor i Salt Lake City, USA.

Emma er — forøvrigt som sin søster Kathrine — en ægte ætling af Clausslægten i Trevadgård, altid rede til at sætte folk på plads og til at sige sin mening uden hensyn til, om den harmonerer med den traditionelle tankegang eller ikke. Svig har ikke husrum hos disse søstre, der også altid er rede til at ofre sig, når hjælp er tiltrængt. Derfor er Emma en ualm. god sygeplejerske, der aldrig er træt, når den syge kalder. Hendes første barn er: Peder Ejnar, f. 25/7 1951.

4. Christen Dueholm, f. 12/2 1878,
g. m. **Kjerstine Houmark** fra Trabjerg, f. 27/6 1884
† 19/6 1944.

Chresten er den mest ligevægtige af flokken og ligner derigennem sin moder mere end de andre søskende, som han ikke kunne klare sig for i skolen, men som han kunne mestre i livet og tit viste sig overlegen i klogskab. I sine unge dage var han en tid arbejdsmand i en engelsk kulgrube. Efter hjemkomsten købte han Hasselholtgård ved Vinderup, ejede derefter et par andre gårde og forstod

altid at få noget ud af dem. Kjerstine var ham altid en god hustru, men de havde den sorg, at deres børn (et tvillingepar) døde som ganske små. — Han lever nu i Vinderup af de midler, han samlede sig. — Typisk for ham og Kjerstine er den godhed og venlighed, de altid har vist deres søskendes børn og derved gjort sig afholdt af dem og deres forældre.

5. **Claus**, f. 15/4 1880, død 7½ år efter. Et stakkels barn uden ringeste evne til at lære noget som helst eller til at vokse. Han vejede 13 pund, da han døde.

6. **Anton Peder Ducholm**, f. 4/12 1882,

g. m. **Kristine Marie Jensine Pedersen**, f. 4/3 1880
† 21/3 1949,

g. m. **Ella Marie Louise Arnesen Mønsrud**, f. 15/9 1898,

Anton adskiller sig i flere henseender fra sine søskende, som han trods god vilje ikke rigtig er kommet i trit med. Han er en revolutionerende natur og er for så vidt den af flokken, der mest ligner sin far. Det er, som om de mange oprørske tanker, der har ulmet gennem slægten, er samlet i ham, opponerende mod alle moralske, religiøse og politiske dogmer og sædvaner, hvis ikke de hviler på andet end overlevering.

Som ganske ungt menneske eller stor dreng kom han til Tyskland og flakkede om som arbejdsmand. Mens han var i England, fik han forældrenes tilladelse til at læse til lærer og tog derfor hjem. Blev lærer, hvad der — trods den elendige løn dengang — altid har været hans største ønske, nærmest fordi han i sin barneskole hos en god lærer har fået en moralsk og religiøs omvendelse. Lærergerningen blev også hans største glæde. Han elskede børnene og gjorde alt for at give dem så god en undervisning, som overhovedet kunne gives i folkeskolen på landet. Drev samtidig et ret omfattende prydhavegart-

neri, sled faktisk sine hofter i stykker og måtte i to år gå med to stokke. I den tid fik han sin afsked med fuld pension, dels p. gr. a. hofterne og dels af andre grunde. flyttede til København, blev statseksamineret ejendoms-mægler og driver nu mæglervirksomhed ved hjælp af en mand eller to. Han har skrevet enkelte bøger, væsentligst af videnskabeligt indhold.

Kristine, kaldet Astrid, var en klog kvinde, dygtig og yderst pligttopfyldende husmor og opofrende for sine børn. Hun var meget selskabelig anlagt, måske især fordi hendes pessimistiske sind tyngede hende, når hun ikke var sammen med fremmede mennesker.

I første ægteskab er der 3 børn:

1) Astrid Antonia Johanne, f. 30/4 1910. Var i næsten 20 år gift med værkfører Nielsen i Holbæk. Har en søn. Henning, f. 19/5 1943.

2) Claus Katharos Zamenhof Dueholm, f. 17/12 1913. tog i 1939 lægeeksamen med præ, blev derfor båret i guldstol fra universitetet i København til studentergården. Var samme dags aften midtpunkt ved en fest, som universitetets professorer og censorer lod afholde i anledningen. Specialiserede sig som læge i børnesygdomme og har været på studierejse i USA, betalt dels af Danmark og dels af Amerika. Har været på en lignende tur i Stockholm. Har i 1952 fået anerkendelse som speciallæge i prædiatri. — Gift med Marie Magdalene Teschl, f. 17/6 1913 i Wien og har 2 sønner: Leif Christian 1/8 42. — Søren 13/5 47.

3) Maria Kathrina Dueholm, f. 25/7 1920, gift med Poul Edwin Høegh Baumann, f. 26/3 1916 i England. Kom som 20-årig til Danmark, har en fabrik for skærende og borende redskaber. 2 børn: John Høegh 7/9 41. — Allan 7/5 44.

Anton indgik 15/9 1949 i nyt ægteskab med Ella, der var ungpige af norsk oprindelse. En ualmindelig klog og god kvinde, en ideel hustru i enhver henseende.

6. Kristine Dueholm, f. 26/2 1885 i Sevel sogn,
4/12 09 g. m. **Laurids Clausen Kjær**, f. 22/6 1879 i
Estvad.

Da Kristine blev forlovet med Laurids, sagde Claus til ham: »Du får den dygtigste af mine børn«. — Selv om dette ikke betød så lidt, må vi søskende vistnok tie og samtykke. Hun er meget alsidig, ferm til håndgerning, dygtig husmoder og kan desuden passe en have, så den mere en een gang har fået første præmie og ærespræmie både af lokale foreninger og af hele Ringkøbing amt og Ribe stift. Haven, der ligger omkring et smukt hus, som hun selv har været arkitekt til, driver hun desuden som gartneri. Også for husførelse, henkogning o. l. har hun erhvervet sig tilsvarende præmier.

Laurids, der er sønnesøn af lærer Kjær i Estvad, har ved sin udprægede omsorg og troskab fået betroet stillingen som leder af staldene ved kvægeksporsten i Holstebro. Han blev tilbudt hvervet ved staldenes oprettelse i 1916, men afslog, da han dengang var staldforpagter i Skive. Da han en tid efter igen blev tilbudt stillingen, slog han til og er i den endnu.

Der er kun et barn: Helga, f. 5/2 1911, gift med Martin Norup Jacobsen og har 3 børn: Preben 27/7 1935, optaget på Nørre Nissum seminarium. — Henny 12/8 37. — Inge 7/2 1942.

8. Niels, f. 2/3 1887 † 1904.

Han var en stærk og dygtig yngling, døde af meningitis, brat, kun syg i en halv snes timer. Et par dage efter begravelsen ville forfatteren af nærværende cykle tilbage til Sandet ved Troldhede, hvor jeg var lærer. Aftenen før sinurte jeg min cykle inde i dagligstuen, og for at få olien omkring i lejrerne cyklede jeg rundt i stuen. Da gav det pludselig et stort skrald i tørvekassen, der var af malet zink. I kådhed og i den tanke, at det var en bule, der sprang ud, sagde jeg, idet jeg sprang af cyklen: »Uha, der

er spøgelse ved tørvekassen!« Men da gav det 3 slag til og 3 til og 3 til og måske 3 til, ialt 9 eller 12 slag foruden det første, og hvert slag så kraftigt som en kraftig næve kan slå. Vi var kun tre mennesker i stuen, og vi blev alle lamslåede. Mit ukendskab den gang til den slags ting — altså min dumhed — gjorde, at jeg ikke sagde et ord. Hvor ville det have haft stor betydning for mig, om jeg allerede den gang havde haft kendskab til den slags fænomener. Megen oplysning kunne jeg da have indhentet gennem årene, og min kærlighed til Niels ville da nu ikke have været overgroet med mos.

9. Claus Ducholm, f. 15/10 1888,

g. m. **Anna Ingeborg Madsen**, f. 3/2 1901 i Thise.

Claus skulle egentlig efter bestemmelsen og gammel skik havde haft fødegården, men han blev lærer i stedet for. Han har ikke blot arvet moderens intelligens, men også hendes mentalitet og er derfor velegnet til at være lærer på landet, hvor former og diplomatisk snilde betyder så meget. Af faderen har han nærmest kun arvet en smule sangstemme, så han er blevet en dygtig kirkesanger.

Anna er datter af sognerådsformand Madsen i Thise i Salling. Hun har været Claus en god hjælp på alle områder, ikke mindst ved hendes ligevægtige klogskab, som er til nytte i vanskelige stunder. Hun er en skattet og vel-tjent organist i kirken i Læsten, hvor de bor.

Deres første søn døde som lille, tilbage er:

Folmer 3/7 24, gift og er stationsforvalter i Randers.

Thorkild 26/6 28, er student og studerer jura.

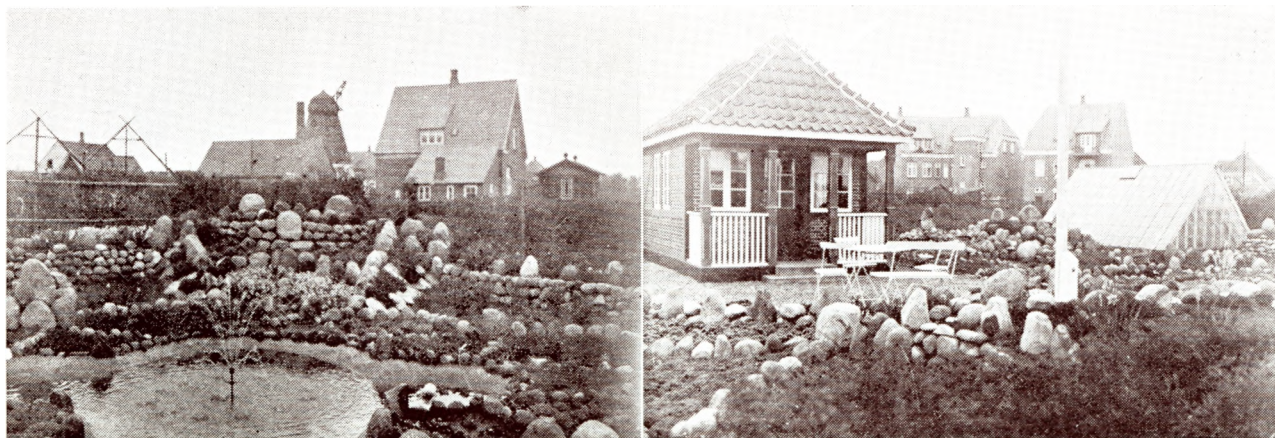
*P. Chr. Pedersen med sine to yngste
døtre, Marie og Edel. (fol. ca. 1872)*

*A. P. Dueholm
Bogens forfatter*

*Claus Ducholm, der tog
eksamen med præ. - spe-
cialiseret børnelæge. (se
side 54)*

To partier af Laurids Kjørs og Kristines have, der gentagne gange har faet amtets og sliftets 1. præmie og ærespræmie (se Clauses yngste datter)

4. Chresten Pedersen

f. 2/4 1844 † 5/5 1916,

g. m. **Sine** fra Nørregård i Fly,

g. m. **Mette Kathrine Thomsen (Primdahl)**, f. 26/9 1856

† 31/10 1938.

Mette Kathrine

Chresten i sit arbejdstøj

Chresten overtog ved ægteskabet sin første hustrus fødehjem og fik hendes forældre på aftægt. Det var den gang et boelsted, ikke ret stort, men med god jord, og det passede Chresten, for hans hu stod til at handle. Flittig, som han var, drog han egnen rundt og købte de dyr, landboerne ville afhænde, og solgte dem til hvem, der ville købe. Lidt efter lidt specialiserede han sig i handel med grise, som han købte og solgte. — Da han var en reel mand, som havde folks tillid, havde mange landmænd den skik at sende grise til ham uden videre, adresseret til torvet, hvor han solgte dem i kommission, undertiden til en større pris, end han havde budt ejeren, undertiden til en lavere, men altid reel, og han satte en ære i at

skaffe ejeren lige så meget, som han selv havde budt for dem. Det var kun et ringe beløb, han beregnede sig for hver solgt gris, men det store antal gav ham dog god fortjeneste. — Han købte flere gange jordstykker, som han lagde til stedet, der derved blev til en pæn gård. I første ægteskab var der 3 børn:

Jens Peder, gift, † 1938, 11 børn, Peder Christian, f. 8/6 74 † 19/12 97. Ingeborg †.

Nyt ægteskab indgik han med Mette Kathrine, datter af Thomas Primdahl i Fly, altså en søster til Jenses hustru. Mette Kathrine var vistnok nutidsslægtens fineste medlem, fin i karakter, væsen og tankegang. Også i udseende lignede hun mere en præstefrue end en landbokone, men hun vidste det tilsyneladende ikke selv. Der var ikke noget opstyltet. Hendes finhed var ægte legemlig og psykisk kultur. — Der var 6 børn:

1. **Jensine**, f. 25/9 1880, gift, † 22/5 1908, kort før sin mand. Hun var som sin moder. Havde et barn, der døde som ganske lille.

2. **Ingeborg**, f. 20/7 1882,

g. m. **Jens Clausen** i Koustrup ved Mønsted, f. 11/10 1871 † 15/4 1951. Jens er en brodersøn af Ingeborg, vor stammor. En dygtig landmand og agtet i egnen. Deres smukke og solide hjem har fostret 11 børn:

Jens Kristian Klausen 27/9 1903, g. m. Astrid Pedersen fra Tastum, har 2 børn. — Magda Nielsine, 2/3 05, g. m. Alfred Dalsgaard i Børsting, 3 børn. — Jette Kathrine 22/5 06, g. m. Peder Gammelgaard, gdr. i Feldingbjerg, 5 børn. — Kristine Petrine 18/4 08, ugift. — Jens Sigvald 14/12 10, g. m. Johanne Fløjgaard fra Lånnum. Er gdr. og sognefoged i Testrup, Lysgård, 3 børn. — Kresten Pedersen Klausen 1/5 12, g. m. Else Knudsen, Mønsted, har hans fødehjem. — Niels Peder 30/7 13, ugift, har Frausing Nygård, Ans. — Ingvard 8/11 14, g. m. Marie Kjær fra

Sdr. Jyll. Gårdforpagter i Arnetlund, 2 børn. — Holger 23/1 16, ugift, cementstøber i Lysgård. — Jenny Ingeborg 9/2 22, g. m. gdr. Frode Sørensen, Ullerup. 2 børn. — Ejner Magnus 20/11 1924, ugift, bor i Rogenstrup pr. Løgstrup.

3. Thomas Pedersen, f. 24/3 1885,

1910 g. m. **Ane Marie Sørensen** fra Ryde, † 31; 10 børn, 1942 g. m. **Kirstine Svejgaard fra Ramsing**, 3 børn.

Som 20-årig rejste Thomas til Kalifornien, vendte hjem et par år senere og købte sin fødegård, solgte den i 1913 til sin broder Kristen. Har haft flere større gårde og ejer nu »Kristianspris« pr. Roslev.

B. i 1. æ.: Henry 18/8 11, g. m. Thyra Jørgensen, Junget. — Ragnhild 18/11 12. — Erhardt 8/1 14, g. m. Henny Kristensen fra Harre. — Magda 23/3 15, g. m. Laust Peder Jørgensen i Harre. — Helga 4/6 17, g. m. Roger Mortensen, Tøndering. — Ester 9/7 18, g. m. Jakob Karner Nielsen, Hvam. — Anna Marie 22/12 19, g. m. Stig Hjelm Andersen, Æbeltoft. — Thomas Primdahl Pedersen 19/6 21, g. m. Inger Marie Bødker Hansen, Ryomgård. — Svend Aage 20/10 22 † 24. — Karen Margrethe 18/7 24 † 31.

B. i 2. æ.: Karen Margrethe 29/4 43. — Poula Svejgaard Pedersen 1/11 44. — Anna Marie 16/8 48.

4. Bodil Pedersen, f. 29/1 1888,

31/8 08 g. m. **Søren Kristian Rosborg** fra den gammelkendte herregård Rosborg i Mønsted østersogn. Nu handelsmand i Viborg. 4 børn:

Sigvald Kristian 16/2 09. — Mildred 3/7 10. — Kristen 30/12 11. — Gunnar 18/4 13 † 1940, ellers alle boende i Viborg og er ved handelen.

5. Kristen Pedersen, f. 12/12 1891,

g. m. **Maren Sørensen**, f. 23/3 1896 i Routh. Har hans fødegård, Ballekær i Fly. Der er 9 børn: Molly Kathrine 25/4 1919, g. m. Kristen Dam, Bjerregård, Fly. — Betty,

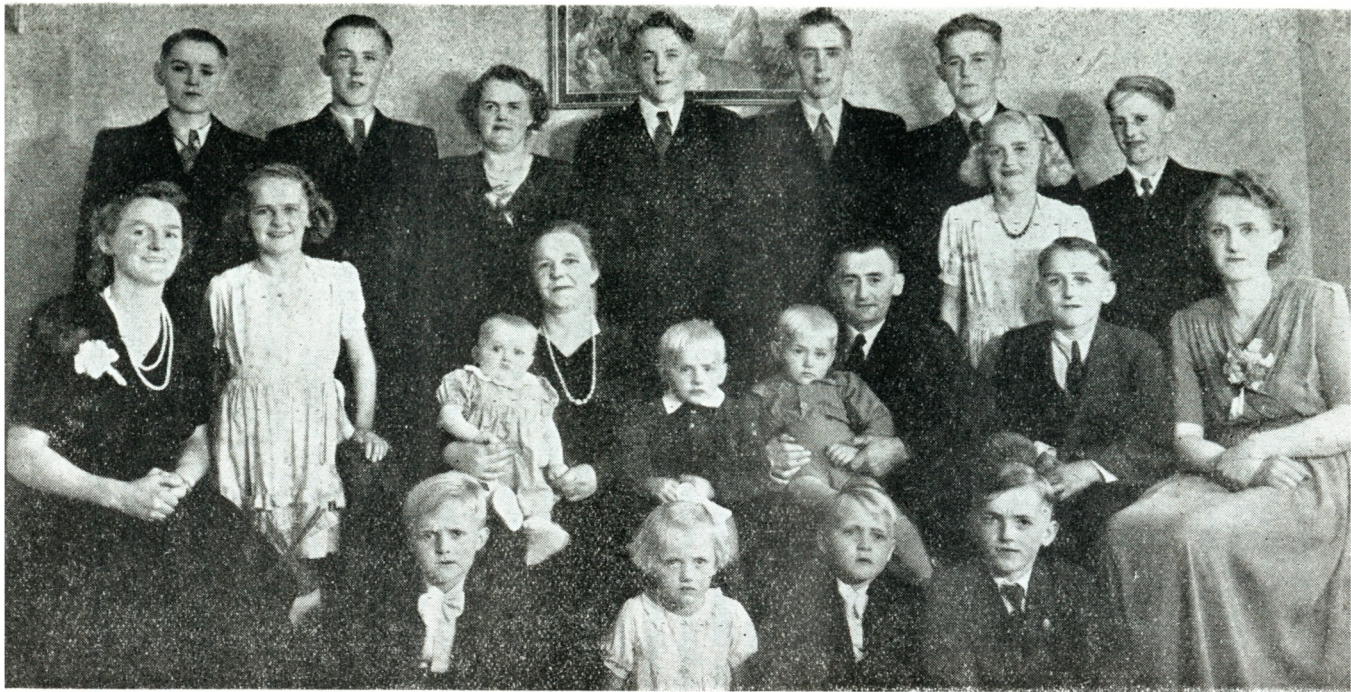
f. 29/4 20, g. m. Harry Nielsen, Fly. — Kristen, f. 17/3 22, g. m. Ellen Sørensen fra Hasselholt v. Vinderup, bor i Lihme. — Jørgen Routh 24/6 23, g. m. Rigmor Sørensen fra Balling, bor i Tøndering. — Jens 8/7 25, g. m. Meta Pedersen, Hagebro kro, hvor de bor. — Maren 6/7 26, g. m. Gunner Werner i Gøteborg, hvor de bor. — Ester 2/10 28, g. m. Henry Nielsen, bor i Otting. — Anna Marie 22/2 33. — Karen Lili 14/12 36.

6. Alfred Martinus Pedersen, f. 18/10 1895,

g. m. **Signe Johanne**, datter af gdr. Niels Sørensen Søndergaard i Åkjær, f. 13/1 1905. Alfred er gårdejer i Sepstrup i Sevel sogn, og han og Johanne har ved flid og dygtighed dannet et smukt hjem, der giver god opvækst for deres 19 børn.

Metha 30/6 1923, g. m. Kristian Kaastrup fra Hjerk, hvor de bor, 2 drenge. — Maren 16/7 24, g. m. Kristian Møgelbjerg, Herrup, bor i Hagebro, 1 datter. — Signe 14/7 25, g. m. Jens P. Sørensen fra Hjerk, bor i Nr. Andrup, 2 døtre. — Kristen 20/5 27, g. m. Anna Jakobsen i Hjerk, bor i Nissum i Salling, 1 datter. — Niels 20/9 28. — Thomas 5/9 29. — Kaj 21/4 31. — Magnus 14/5 32. — Bent 11/6 33. — Ingrid 27/6 35. — Svend 18/7 36. — Henry 19/7 37. — Aase 8/5 39, død 1950. — Jens 15/4 40. — Erik 8/5 41. — Erna 3/2 43. — Kristian 18/3 44. — Ejvind 21/4 45. — Anni 3/10 1947.

Alfred og Signe med deres 19 børn

5. Jens Pedersen

f. 11/3 1846, † 28/4 1917 i Naur,
g. m. **Mette Thomsen (Primdahl)**, f. 28/7 1856, † 16/1 1938.

Et af deres børn skriver: »Min far og mor var agtværdige, pålidelige og hensynsfulde i deres tankegang, og det var for dem en samvittighedssag, at ingen blev forurettet. De var venlige og gjorde godt, så langt deres evner formåede. Særlig min moder var stærk religiøs, men sluttede sig ikke til noget bestemt samfund. — Sandheden var for hende det største begreb. De var begge to arbejdsomme og flittige«.

Disse smukke ord, skrevet i kærlig erindring af en god datter, er ganske samstemmende med andres mening.

Mette er datter af gdr. Thomas Primdal i Fly, hvis gård de unge overtog og havde, til de flyttede til »Dalgård«, der ligger lige ved Naur station.

Der er 7 børn:

1. Thomas Primdahl Pedersen, f. 15/4 1882, † 7/9 1911,
g. m. **Agnes Madsen**, f. 13/5 1879 i Holstebro.

Thomas var cigarsorterer i Holstebro, købte efter sit giftermål cigarforretningen i Frederiksgade i Skive, senere

købte han Skive Tobaksfabrik, som han igen måtte afhænde p. gr. a. sygdom, flyttede tilbage til Holstebro, hvor hans hustru efter hans død lever som modehandlerinde i Østerbrogade.

Børn: Aage Primdal 21/4 07, gift. — Astrid Primdal 25/8 09, gift. — Ester Thomasine Primdal 13/11 11.

2. Peder Christian Pedersen, f. 2/3 1883,

g. m. **Bodil Kirstine Nørgaard**, f. 16/2 1880 i Idom, † 12/12 41,

g. m. ?

P. C. begyndte herreekviperer i Vibbjerg, købte der efter en stor forretning af samme slags i Sæby. Efter 10 års forløb solgte han denne og købte Skotøjsbørsen i Holstebro, som han drev til 1943. Bor nu Granbakken 5, hvor han har en anelig frugtplantage. Der er 10 børn:

Kirstine Marie 1/4 1908, g. m. vandværksassistent Erland Mogensen, Ribe. — Gertrud Mathine 18/12 09, g. m. journalist Knud Damtoft, Viborg. — Jens Sigurd 16/5 11, gift og har skotøjsforretning i Struer. — Thomas Primdahl 9/4 13, gift og bor i Durban i Sydafrika. — Martha 23/11 15, g. m. sparekassedirektør Henry Kristensen, Struer. — Dagny 5/10 17, g. m. snedker Erik Pedersen, bor i Cape Town i Sydafrika. — Knud 30/4 19, gift og har skotøjsforretning i Esbjerg. — Meta 15/5 20, g. m. Henning Kristoffersen, f. 6/7 1920, møbelpolstrer i København, har en datter Annette (f. 27/7 49). — Ruth 1/10 21, g. m. møbelarkitekt Børge Kristoffersen, bor i Cape Town, Sydafrika. — Svend Aage 22/8 1923, ugift.

3. Ingvard Boas Pedersen, f. 30/1 1885,

g. m. **Marthine Kobborg**, f. 27/3 1890 i Kobborg i Handbjerg. Har altid været landmand, havde først Bisgård ved Holstebro; bor nu Holbergsvej 1. Der var 5 børn:

Jens Sigurd 21/9 17, gift. — Mary 4/7 19. — Gerda 13/12 24. — Henning 25/3 28. — Gunhild 17/4 32.

4. Anton Marius Pedersen, f. 2/2 1888,
g. m. **Anna Pedersen »Gade«**, f. 11/6 97 i Måbjerg.

Marius havde først Damhølt i Hjerm, senere overtog han Annas fødegård, Gade, i Måbjerg, hvor de endnu bor.
— Der er 3 børn:

Christian Richardt 31/5 26. --- Jens 18/11 28. — Anna Elisabeth Gade 8/8 33.

5. Holger Alfred Valdemar Pedersen, f. 8/7 1890,
g. m. **Johanne Bjerregaard**, f. 23/5 1899 i Nexø, Bornholm.

Holger startede som købmand i Allegade i Holstebro, købte få år efter en større kolonialforretning ved Nørreport, solgte den og startede en ny forretning i Sect. Jørgensbakke 12, hvor han endnu bor, skønt han har solgt forretningen i 1943. — Der er 2 børn:

Henry Bjerregaard, 1/1 22, fastansat sygehusassistent i København. — Lilly Bjerregaard, 11/11 23, ekspeditrice.

6. Ingeborg Bodil Pedersen, f. 1/9 1892,
g. m. **Thomas Laursen**, f. 24/4 1884 i Vråue, † i 1947 i Holstebro.

Ingeborg er en sjælden god og intelligent kvinde, arvet alle sine forældres bedste egenskaber. Hendes mand drev i 28 år købmandsforretningen i Naur. De flyttede derefter til Kolonialforretningen ved Nørreport i Holstebro. Da manden døde i 1947, overtog sønnen, Johannes, firmaet. Der er 4 børn:

Johannes Ingemann Laursen 18/1 14, gift. — Edith 22/4 15, gift. — Helga 20/12 17, gift. — Christian Richardt 8/12 22.

7. Bodil Sigrid Juliane Helene Pedersen, f. 6/3 1895,
g. m. **Bertil Staunstrup**, f. 18/8 1895 i Falsinggård i Naur.

De overtog ved deres giftemål Bertils fødegård, flyttede senere til Vorager i Felding, hvor de bor endnu. Der er 9 børn:

Peder Børge 18/4 20. — Jens Sigurd 13/6 21. — Gunnar 12/7 23. — Tage 12/9 24. — Herdis Agnethe 9/10 25, gift. — Arne Sigfred 10/10 27. — Mette Viola Elvina Rigmor 23/12 28. — Egon Thomas 1/12 30. — Ejgild Ove 30/7 34.

6. Karen Pedersen

f. 28/4 1848, † 2/10 1920,

5/12 73 g. m. **Gregers Christian Laursen**, f. 5/6 1850, †

Karen var vist den klogeste af søskendeflokken. Hermed er langt fra sagt noget nedsættende om de andre, men Karen så knivskarp mod enhver situation, og den måtte stå tidlig op, der skulle løbe om døre med hende. Hun var tillige en af de dygtigste, selv om hendes kræfter ikke var store, idet hun havde arvet slægtens anlæg for svag rygsgøjle, hvilket naturligvis var hende en stor hin-

dring, bl. a. ved opnåelse af et acceptabelt ægteskab. Alligevel fik hun en smuk og god mand. Hans godhed var så udpræget, at det her skal nævnes og særlig fremhæves. Han var god ikke alene over for kone og børn, men over for enhver. Når far var hjemme, var der hygge og glæde. og havde et af børnene været anderledes, end han syntes om, talte han med dette barn, som han ville tale til sin bedste ven. Vrede syntes ikke at kunne få indpas hos ham, og »nej« var et ord, han havde meget svært ved at bruge. Den, der bad ham om hjælp, fik den, hvis det da lå inden for mulighedens grænse, og han kunne selv savne og lide nød for at hjælpe andre. — Men en frygtelig legemlig svaghed bragte han ind i familien. Han havde selv arvet den gennem sin far, der naturligvis havde den fra sin henrundne æt. Den kan undertiden spores hos et barn allerede i dets første leveår. Tilsyneladende fejler barnet ikke noget, men senehinden i dets øjne får et blåligt skær. og falder barnet, eller man tager forkert på det, risikerer man, at det brækker et eller flere lemmer. Da knoglerne gennem hele livet vedbliver at være så skøre, kan man kalde svagheden for knogleskørhed, lægerne kalder den *Osteogenesis imperfecta*. Ved ca. 40-års alderen udvikler sygdommen sig til tunghørighed, der ikke sjældent gennem efterfølgende år lukker af for enhver lyd, så end ikke de bedste høreapparater kan være til nogen hjælp. Denne forfærdelige lidelse er arvelig, men det synes, at den kun arves gennem en far eller mor, der selv har lidelsen, og da ikke alle børnene i en sådan familie arver sygdommen, vil den med tiden måske kunne udrenses. I alle andre henseender menes den ikke at influere. Sundheden som sådan, intelligensen, levealderen og velbefindendet antages ikke at berøres eller forringes, og de brækkede lemmer eller knogler læges noget hurtigere, end brækkede knogler normalt læges.

Christian Laursen var murer, en mester i sit fag, så det hele gik godt, så længe han var rask. Som midaldrende

mand fik han imidlertid en bensgade, der gjorde det ene ben stift, og det var en stor hindring, særlig i murerfaget, hvor der stadig skal bøjes efter sten. Han vedblev dog at være en dygtig murer, men havde alligevel besvær med at klare sig for de unge og smidige. Til hjælp for eksistensen fik de da i Vestergade i Skive en mindre butik med trævarer, børster, lervarer o. l. og på den måde holdtes hjemmet i pæn stand. Men der kunne ikke samles noget fra til børnenes start eller uddannelse. Deres medgift og deres startkapital var de evner, der var nedlagt i dem ved fødselen, men de var heller ikke uden værdis.

Så at sige alle Peder Christians børnebørn bor nu og bygger under gode kår, mange af dem — ja, de fleste af dem, er endog velhavende, måske fordi de havde en god hjælp i starten, men ingen af dem har tilnærmelsesvis drevet det så vidt som Karens sønner, der ligesom Villadsgrenen kaster glans over slægten og over landet. Der var 10 børn:

1. Peder Christian Laursen, f. 5/1 1875,

g. m. **Øllegaard Therkildsen**, f. 21/10 1886 i Gludsminde ved Vejle.

Da P. Chr. som 9-årig dreng kom ud at tjene i Vroue, fik han den omtale, at han var den dygtigste dreng i byen. og han havde derfor senere let ved at få plads, indtil han i 1893 tog afsked med fåreflokken og lyngbakkerne ved Karup å for at søge uddannelse som gartner. Han fik 3 gange understøttelse til et ophold på Beder Havebrugsskole, tog derefter plads som medhjælper i flere af landets største planteskoler, bl. a. i hans lærested, Beder Havebrugsskole. 1901 grundlagde han gartneriet i Mårslet på 4 tdr. land, fik bygget et smukt hus, men for at få set sig lidt om i verden, solgte han det straks efter og tjente pænt på det, så nu havde han mere end 207 kr., som han havde sparet fra i soldatertiden og begyndte med i Mårslet. Han foretog en tur op over de norske fjelde. Fik derefter

fra landbrugsministeret et stipendium til en rejse til Tyskland for at studere frøavl hos Gebrüder Dippe, Europas — vistnok verdens — største frøfirma.

1907 foretog han en cykletur igennem Tyskland og Svejts til Italien.

1. marts 1908 begyndte P. Chr. at bygge et gartneri i Hasle ved Århus — købte senere en bondegård i samme by, opførte 12 store drivhuse på dens jord og grundlagde Hasle planteskole. Drivhusafdelingen overlod han i 1941 til sin søn, Tage, men fortsatte selv planteskolen, som han endnu, 77 år gl., fører videre.

I anledning af P. Chr.s og Øllegaards sølvbryllup 25. april 1936 skriver »Hasle Grundejer-Borgerblad« bl. a.: »Den energi og arbejdsomhed, som kendetegner Laursen i alt, hvad han har med at gøre, har i hans private virksomhed givet gode frugter, ligesom han i fagfællers kredse nyder anseelse og har været betroet mange tillidshverv. . . . Vi vil dog her særlig sige ham tak for den virksomhed og interesse, han har vist vor bys anliggender, hvor ingen store opgaver er løst, uden at P. Chr. Laursen var drivkraften heri. . . . Når derfor flaget på festdagen går til tops på byens flagstang, da er det os alle, der siger tak for godt borgerskab, og det vil vaje over det anlæg, som P. Chr. Laursen og hustru med store omkostninger skabte i det gamle gadekær.«

P. Chr. er en typisk ætling af Clausslægten — der er ikke noget forlorent hos ham, alt er ægte. Det ydre, det formelle, skænker han aldrig en tanke.

Men Peder Christians historie er også Øllegaards historie. Meget sjældent træffes et ægtepar, der i karakter og dygtighed er hinanden så lige som Øllegaard og P. Chr., selv om det måske kan tænkes, at hun er af en mere affilet og poleret slægt og har et andet fysiognomi. Øllegaard besad som ung og har endnu en ualmindelig skønhed, der førstørres og fuldkommengøres ved den venlighed og hjertensgodhed, der er hendes væsen, og som

betager enhver ved første møde og føles og erindres, selv om man i mange år ikke har set hende.

Men P. Chr. var ikke Chr. Laursens første søn, hvis han ikke tænkte på andres vel og omsorg. I 1932 startede han »Jydske Gartneres Hjælpeforening«, og han har siden været dens formand. Dens formål er at række en hjælpende hånd til veltjente gartnere eller deres enker, og den råder nu over ca. 100.000 kr. Det er derfor naturligt, at »Almindelig Dansk Gartnerforening« (Århus kredsen) som en anerkendelse har udnævnt ham til æresmedlem. I en årrække har han været sognefoged og lægdsmand i Hasle. — Der er to børn:

1) Tage Laursen, f. 20/1 1915, gift med Anna Andersen fra Hune, har som nævnt en del af gartneriet i Hasle. Der er 5 børn.

2) Gerda Kristine Laursen, f. 25/4 1920, gift med gdr. Peder Bakkegaard Rasmussen, der nu ejer Ødum Damgaard. De har 1 søn.

2. Dorthea Laursen, f. 17/10 1876,

g. m. Niels Jensen Kjørborg f. 21/9 1873, † 1932.

Kjørborg var vognmand i Skive, købte ca. 1900 en ejendom i Nørre Hvam på 9 tdr. land. De var umådelig stræbsomme begge to. Efter mandens død drev moderen og børnene hjemmet i 6 år, hvorefter sønnen, Carl, overtog ejendommen, og i ca. 13 år plejede hans hustru og han moderen, som allerede den gang var syg. Da Carl selv blev syg (fik en alvorlig rygskaide) kom Dorthea 1948 i pleje hos sønnen Geo Christian, der sammen med sin hustru har været hende en lige så god og kærlig søn og svigerdatter. Hun lider af den frygtelige sygdom, der er arvet gennem Chr. Laursen. Jeg, som skriver dette, mindes fra min ungdom Dorthea som en sjælden kvik og smuk pige med vældig lyst humør. 55 år efter så jeg hende igen, syg, sengeliggende. I ca. 20 år havde hun været syg, måske enkelte gange været oppe en kort tid, men så lagt ned

igen. Den arvede sygdom *osteogenesis imperfecta* har gjort hende meget tunghør, næsten døv, og sukkersyge og en hjerneblødning har gjort hende svag og frataget hende taleevnen, så hun nu kun kan give uarticulerede lyde. Ved at råbe højt ind i tragten fik hun forståelsen af, hvem jeg var. Hun mindedes mig, thi hun blev så rørt, at tårerne også løb ned ad mine kinder. Jeg tror, at hun er under god og kærlig pleje af en god svigerdatter, men det er forfærdeligt, at vort samfund i 1951 er blevet så fattigt, at der ikke kan ydes mere hjælp i sådanne tilfælde. Af hendes 8 børn har 3 arvet denne tunge sygdom.

1) Bolette, f. 17/2 1901,
g. m. Anders Routh Jensen, f. 1895 † 1936. 1 datter:
Jenny Routh 1/4 32.

2) Henry Jonas Jensen, f. 28/3 ca. 1905,
g. m. Ane Caroline; har 2 børn,
g. m. Lis Møller; har 1 barn. De bor nu i Ribe.

3) Carl, f. 7/2 1910,
g. m. Emma Marie Sørensen fra Ejsing, f. 21/10 1907.
De bor i Carls fødehjem og har 1 datter: Dorteia Nielsen 4/4 40.

4) Karen Nielsine, f. 19/10 1911 i Borbjerg,
g. m. Alfred Richardt Sørensen, f. 24/8 1909 i Mildgård
i Handbjerg. Dygtige folk og er nu gdr. i Mejrup. 4 børn:
Niels Erik 18/12 1934. — Svend Henning 7/11 38. — Henning Andreas 17/5 42. — Gerda Elisabeth 29/10 48.

5) Marie, f. 5/2 1913,
g. m. Christian Meils fra Herning, bor nu i Skanderborg. Gode alvorlige, religiøstprægede mennesker. Ingen børn.

6) Geo Christian, f. 17/1 1915,
g. m. Valborg Eriksen fra Ryde, f. 1/5 1915. Valborg har en ualmindelig god hukommelse, og det ser ud til, at hun er en god svigerdatter og plejerske for den syge Dorteia. De bor i Sdr. Hvam og har 5 Børn. Geo har sygdommen.

7) Jens Arne Jensen (Køjborg), f. 10/8 1917,
g. m. Ingrid Mortensen, f. 22/3 1920, bor i Søndebyhus
i Handbjerg, har slægtens sygdom (osteogenesis imper-
fecta), som er gået over i 3 af de 6 børn: Edith 9/2 40. —
Frode og Bent 14/5 43. — Ejgil 20/1 49. — Kaj og Tage
4/1 1951.

8) Arne, f. 24/8 1919,
g. m. Elisabeth Frandsen, f. 24/4 26 i Ribe, hvor de
bor og har 3 børn, hvoraf 1 har slægtens sygdom.

3. Laust Laursen, døde 5 år gl. og havde da 8 gange
brækket benene.

4. Ingeborg Laursen, f. 2/3 1880,

g. m. **Jens Jensen** fra Hvam, f. 21/1 1879.

De to var fætre og kusiner, men dog meget forskellige,
hun livlig og kvik, han stille og rolig, men trods det er de
trækkende samme vej og lever godt sammen.

Ingeborg var fra sit 2. år ligesom adopteret hos Marie
Clausdatter, kaldet Marie Vestergaard, i Vroue, altså hos
sin mors moster. Hendes stærke og noget robuste natur
gav Ingeborg en solid opdragelse, streng, men god, og
det har ikke været uden betydning for hende som hus-
moder i en gård som Vennegård i Ryde, hvor Jens og
Ingeborg lever, og hvor de i stor enighed og dygtighed har
opdraget 7 børn til stræbsomhed og gudsfrygt:

1) Niels Vestergaard Jensen, f. 21/9 1904 † 1948,

g. m. Inger Jensen fra Lønbækgård i Nr. Felding, bo-
ende i Bredkjærgård ved Ryde kirke. Niels omkom ved
en mærkelig ulykke, han trak med en kvie, der blev bange
for en hund og sprang over ham. Han døde to dage efter
med sprængt lever og andre indre læsioner. 6 børn.

2) Johannes Vennegaard Jensen, f. 21/1 1906 † 29/3
1851,

g. m. Kirstine Lykkeskov fra Sevel, ejede lille Ryde-
mølle. — 0 børn.

3) Ingrid Vennegaard Jensen, f. 5/3 1907,
g. m. Peder Jensen fra Sdr. Østerskov, f. 9/10 02, de bor
i Kongsholm og har 4 børn.

4) Christian Vennegaard Jensen, f. 20/5 1908,
g. m. Gerda Sørensen fra Husmer i Hjerm, bor i Dam-
holm i Hjerm. 2 døtre.

5) Arne Vennegaard Jensen, f. 2/6 1909,
g. m. Gerda Jørgensen fra Skamby, Fyn, bor på Chri-
stianslund i Handbjerg. De har adopteret 2 børn.

6) Peder Vennegaard Jensen, f. 21/6 1913,
g. m. Ebba Nørgaard i Skave, har Nørregård i Skave.
3 børn.

7) Ane Marie Vennegaard Jensen, f. 30/1 1915,
g. m. Aage Byskov fra Gudum, f. 22/4 1912. De boede i
10 år i Lindholm i Hjerm og overtog i 1950 Vennegård.
Byskov er fuld af energi og dygtighed, hvad jeg straks
forstod, da jeg besøgte Vennegård. Ingeborg og Jens er
i alt fald foreløbig forblevet boende i gården. 3 børn.

5. Maren Kirstine Laursen, f. 26/7 1881,

g. m. Albert Vilhelm Pedersen, f. 6/5 1875, † 6/6 1949.

Det er vanskeligt at finde så smuk en omtale, at den
ikke kan passe på Kirstine og Albert. Alle slægtens gode
egenskaber er i Kirstine ligesom kombineret med Chr.
Laursens gode sindelag, og da Albert i flid og retskaffen-
hed kunne måle sig med hende, blev deres landejendom
et smukt hjem for de 9 børn, hvis kultur og opdragelse
er al beundring værd. — De solgte deres hjem i Øster
Ausum i Hjerm i 1933 til en datter og svigersøn, og Kir-
stine bor nu i Hjerm stationsby.

1) Harald Henrik Ferdinand Pedersen (nu Frisenhøj)
f. 29/7 1902,

g. m. Jenny Mæhle fra Randers, f. 3/9 1900. De har en
trikotageforretning i Århus. Kun et barn: Elin.

2) Karen Petrea, f. 30/1 1904,

g. m. Laurids Bay; har hendes fødehjem i Hjerm. 3 børn.

*Karens ældste søn: P. Chr. Laursen og hustru
(slægtens æresmedlem)*

Karens yngste søn: Fabrikant B. P. Ranghøj og hustru

- 3) Dagmar Kirstine, f. 19/4 1906,
g. m. Thomas Røjbæk. Stationsarb. i Hjerm. 2 sønner.
- 4) Olga Augusta, f. 9/8 1907,
g. m. Christian Lund. Murer i Herning. 3 børn.
- 5) Asta Oktobia, f. 15/10 1908,
g. m. Niels Hornstrup, f. 26/6 1902. Mekaniker i Hjerm.
en datter.
- 6) Elna Julie, f. 30/7 1910,
g. m. Axel Majgaard, f. 25/7 1904. Er ved kvægekspor-
ten i Holstebro. Har kun et barn: Ruth.
- 7) Helga Junete, f. 20/6 1912,
g. m. Robert Lehmann Weng fra Hammel.
- 8) Agnete Katrine, f. 3/7 1914,
g. m. Jens Venø Knudsen. Gårdejer på Venø. 2 børn.
- 9) Axel Henry Martinus, f. 10/3 1916.
g. m. Ester Thusgaard. Har forretning i Hjerm. 2 børn.
- 10) Karl Anneberg Majgaard, f. 15/5 1918 † 1/6 1918.

6. Anna Laursen, godhjertet, venlig og klog pige, døde 24 år gl.

7. Carl Christian Ranghøj (navneændring fra Laur-
sen), f. 20/5 1885,
g. m. **Sigrid Ernstsén**, f. 2/5 1895 i Odder, † 1945.

Carl kom i børstenbinderlære, men gik ret hurtigt fra faget og uddannede sig i fotorammefaget og begyndte en rammefabrik i Skive, flyttede senere til Århus og fortsatte under beskedne forhold. Fabrikken voksede imidlertid stadig, og han måtte — for at få kapital — gå i kompagniskab med pengemænd. — Han har været forfulgt af forskellige uheld, bl. a. 5—6 brande, hvoraf særlig den sidste forårsagede et meget stort tab, så fabrikken måtte indstille driften.

Carl har arvet sin faders godhed og hjælpsomhed, men også slægtens sygdom, som er gået videre i arv til hans eneste barn, en datter.

Sigrid var ham en god hustru, der passede hjemmet trofast. Hendes tidlige død (49 år gl.) følte som et stort savn for mand og barnet Edith Irene Ranghøj, f. 30/10 1913, g. m. Harry Pedersen (død i 48) og derefter med fabrikant Erik Dyhrberg, bor i Århus.

8. Et barn døde straks efter fødselen.

9. Nielsine Annine Marie Laursen, f. 17/6 1888, g. m. **Hans A. Møller**, f. 13/9 1883 i Lureby.

Møller har en bogbinderforretning i Fredericia. Han begyndte 1913 fra bunden af, og hans solide væsen har bevirket, at forretningen stadig er vokset, men er nu nærmest under sønnens ledelse.

Annine er den mest elskelige af hele søskendeflokken og den gladeste, altid opofrende til det yderste for hendes familie og slægt. Hendes hjertensgodhed er så rørende og giver så store udslag, at man umiddelbart bliver grebet deraf. Hendes dygtighed er enestående. — I håndgerning (kunstsyning o. l.) har hun stadig samlet mange elever, og dog blev hendes hjem ikke forsømt. Men denne lille elskelige kvinde har arvet omtalte sygdom og har i mange år været så døv, at enhver lyd er fuldstændig afskåret fra at nå hende. Hendes dygtighed er imidlertid så eminent, at hun trods det vedblev i år og dag at være en søgt lærerinde i håndgerning, skønt eleverne måtte bruge blyant, hvis de ville spørge om noget. Der er 3 børn, en af dem har arvet den frygtelige sygdom, der er overført til hans datter, som har haft flere benbrud, før hun nåede 2 år.

1) Hans Willy, 18/3 1915, g. m. Yrsa Nielsen, kunsthandler og glarmester i Middelfart. 1 barn: Hans 30/3 50.

2) Orla H. 23/7 20, g. m. Jytte Dyhrberg, medindehaver af faderens bogbinderi, 2 børn: Inger Marie 4/2 48 og Kurt 31/10 1950.

3) Børge Vagn 27/12 1925, g. m. Yrsa Christensen, kunsthandler og glarmester i Nr. Åby, 1 barn: Annie 6/12 1948.

10. Bertel Peder Ranghøj, f. 25/9 1890, i 1913 navneforandring fra Laursen, g. m. **Astrid Mary Mæhle**, f. 2/4 1892 i Randers, men af norsk æt.

Peder blev udlært i børsteindustrien, men forlod kort efter læretidens afslutning faget og begyndte i 1913 sammen med sin bror Carl en mindre virksomhed til fremstilling af fotografirammer af træ. Den første verdenskrigs udbrud i 1914 nødvendiggjorde et kapitalindskud. Brødrene optog derfor en kapitalstærk mand som kompagnon i firmaet. Dette firma ophørte imidlertid, og Peder tiltrådte en stilling som repræsentant.

I året 1916 indgik Peder ægteskab med Astrid Mæhle, datter af fabrikant R. A. Mæhle, Randers, og i 1921 grundlagde han for sig selv rammefabrikken »Jyden«. Det var i lejede lokaler helt uden kapital og således under meget små forhold, men alligevel blev dette indledningen til Peders eventyrlige livsværk. Virksomheden viste sig levedygtig, og det gik stadig fremad. Ægtefællerne udviste en sjælden dygtighed og energi. Peder kørte på sin cykle tungt læsset med prøvekufter Danmark rundt og optog ordrer på de rammer, han fremstillede, og Astrid ekspederede de bestilte rammer, førte bogholderiet og sørgede på den mest glimrende måde for at få pengene ind, samtidig med at hun måtte passe hjemmet og de tre sønner, der efterhånden kom til verden.

I året 1925 købte Peder en villa på kastaniealle i Åbyhøj. På grunden bag villaen blev der straks opført en mindre bygning til lager og fabrikation af rammer. I begyndelsen fremstilledes trærammer, men Peder fik hurtigt den opfattelse, at man ved at anvende metal i stedet for træ kunne blive i stand til at fremstille mere varierende

og kunsfærdige rammer, og på få år var den lille maskinpark ændret, udskiftet og udvidet med specielle for de flestes vedkommende selvkonstruerede maskiner til metalrammefabrikation.

Udviklingen har herefter nærmest været lavineagtig. Nye køb af de omliggende naboejendomme skaffede plads til de fabriksmæssige udvidelser. År efter år blev fabriken udvidet med nye tilbygninger. Der er bygget ialt ca. tyve gange. I årene 1946—49 blev flere af de rejste tilbygninger revet ned og erstattet med en stor moderne bygning på fire etager i mursten, jern og beton. Fabrikken, der i dag i gulvflade dækker et areal på 4000 m², er nu — ikke Danmarks men — Europas største metalrammefabrik. I 1936 oprettedes en filial i København, og i 1945 købtes en metalrammefabrik i Århus. Desuden er der i de senere år oprettet fabrikker i Norge, Sverige og Holland. I tiden bygges der en fabrik i Sydamerika.

Som Peders hustru Astrid lige fra virksomhedens beskedne begyndelse var en trofast og god hjælper, således følger hun nu med stor og levende interesse fabrikkens daglige drift. Hertil kommer, at hun er en udmærket værtinde for de af fabrikkens kunder fra ind- og udland, der kommer på besøg. Hendes fænomenale energi og vitalitet er betagende og er gået i arv til børnene. Hendes venlige væsen har båret hendes ungdoms skønhed beskyttende gennem årene, og hendes intelligens og dygtighed gør, at hun er som skabt til at være en stor forretningsmands hustru.

Peder og Astrids tre sønner blev i 1947 optaget som medindehavere af firmaet. De tre sønner er:

1) Ejgil Mæhle Ranghøj, f. 15/4 1917 gift med Else Rheinlænder, f. 1/1 1919 i Odense. Ejgil blev handelduddannet i Tyskland, og har derefter i mange år været den daglige leder af fabrikkerne i Åbyhøj og Århus. Der er 2 sønner og 1 datter.

2) Leif Mæhle Ranghøj, f. 25/12 1920, g. m. Anna Christa Hedegaard, f. 24/2 1928. Leif er leder af fabrikkerne i Norge og Sverige, da disse kun ligger 50 km fra hinanden, og derfor kan ledes af samme mand. Der er en søn.

3) Bjarne Peter Mæhle Ranghøj, f. 27/11 1921, gift med Ellen Margit Mortensen, f. 21/8 1924 i Skanderborg. Bjarne tog juridisk embedseksamen ved Københavns universitet i sommeren 1949 og er nu sagførerfuldmægtig i Århus indtil 1. september 1952. Efter endt juridisk uddannelse, formentlig som landsretssagfører, vil han indtræde aktivt i den daglige ledelse af fabrikkerne. Der er en datter og en søn.

»Jyden« har efterhånden oparbejdet en omfattende eksport til kort sagt alverdens lande. Under et besøg hos Astrid og Peder stod jeg og betragtede verdenskortet og så da de mange små rammer, der var indtegnet på det, og som viste, hvor »Jyden« har fastboende repræsentanter, og hvortil »Jyden«s rammer eksporteres. Da tænkte jeg: Overalt på jorden, selv midt i Sibirien, midt i Kina, i Australiens og Afrikas hjerte og i Amerikas tropeland og polaris kan man i hjemmene finde billeder i danske rammer, lige beundret og elsket, enten disse billeder er af gule eller sorte skønheder eller af chokoladefarvede fra Det Store Havs øer. Den røde indianer som Nordpolens eskimo-folk kadrerer, som vi, i danske rammer, når de rigtig vil pynte om billedet af én, de har kær.

Peder har dannet en virksomhed, der er verdensomspændende, og han har gjort det uden at tage skade. Han er den samme gode og jævne fætter, som han altid har været, og det er ikke, fordi han føler, han har råd til at vise sig sådan, men fordi han er det.

Peder har ikke villet tillade, at jeg skrev mere om ham end om enhver anden. Han har foreholdt mig, at enhver af slægten, det være sig en gårdmand, husmand, arbejder eller håndværker, der efter bedste evne har passet sit arbejde eller plejet sin bedrift og dermed skaffet føden til

sin familie, har gjort sig fortjent til en lige så smuk omtale, og det samme gælder efter Peders mening den mor, der har ofret sin kærlighed og omhu på hjem og børn. På den tur, jeg foretog rundt til mine fætre og kusiner for at få bogen så korrekt som muligt, opdagede jeg, — forøvrigt med stor glæde og største stolthed —, dels ved selvsyn, dels gennem beretninger, at så at sige alle havde gjort sig værdig til den smukkeste omtale, så jeg vil på en vis måde give Peder ret, men alligevel har jeg fundet det rigtigst i særlig grad at fremhæve Peder Ranghøj. Om langt de fleste af os gælder jo det, at en nøjere omtale ville blive en gentagelse, fordi de enkeltes dygtighed og flid har ytret sig ens, men Peder og forøvrigt også P. Chr. er noget ekstraordinært, og jeg tror, at vi alle vil finde det rigtigst, at jeg derfor har gjort et forsøg på at give efterslægten et billede af, hvad disse brødre har formået. Ja, jeg er endog sikker på, at enhver fætter og kusine, der personligt kender dem, ville bebrejde mig, endog bebrejde meget, hvis jeg ikke havde gjort forsøg derpå. Det, jeg skriver, er derfor skrevet for slægten i almindelighed og i særdeleshed for, at vor efterslægt om et hundrede år eller to kan se, at den har lov til at være stolt af sin fortid og har pligt til at føre den videre.

7. Maren Kjerstine Pedersen

f. 11/3 1850, † 29/1 1877,

g. m. **Jens Peder Kudahl** i Fly, f. 22/9 1846, † 16/3 1923.

»Maren Kjerstin« var en kvik pige, fuld af skælmeri og gemyt, udmærkede sig ved sin akkuratse og ordholdenhed og havde derfor alles tillid. Hun døde kun 27 år gl. og havde i det korte ægteskab kun en datter, nemlig:

Ane Marie Jacobsen Kudahl, f. 10/8 1874,

g. m. **Peder Olsen**, f. 20/1 1863, † 14/4 1938.

Da J. P. Kudahl giftede sig igen, fik Ane Marie stedmor. og det har efterladt sine minder, selv om faderen var en god far, rolig af væsen, uden stærke ord og beskyttende over for barnet. Som ung blev »An Mari« gift med gdr. Peder Olsen, kaldet Peder Wollesen til adskillelse fra en anden gårdmand med samme navn og ligeledes boende i Toftum i Mønsted sogn. — Da jeg i år besøgte An Mari lå hun i sengen. Hun havde noget i halsen, som lægerne ikke rigtig kunne få bugt med, men hendes venlighed kunne ikke skjules af de smerter, hun led. Endnu — som 77-årig — måtte man beundre hendes skønhed, der forøgedes af venligheden. Hun har lige som sin mor altid været en kvinde, man kunne stole på, og det var let at

se på hendes hjem, at hun også havde arvet anlæg for orden og dygtighed. Hun har 4 børn, hveraf en søn bor i Løvskaal. To andre bor i Toftum; en datter, Kjerstine, var gift med Marie Bregendals brodersøn.

8. Mette Marie Pedersen

f. 21/4 1851, † 15/10 1929,

g. m. **Søren Jensen**, f. 22/12 1844, † 12/3 1895,

g. m. **Peder Christian Knudsen**.

Mette Marie og Søren Jensen

Mette Marie var den af de mange søskende, der kom til at flytte mest omkring, og den af dem, der fik flest børn. Hun var en ualmindelig charmerende kvinde, og jeg, som skriver dette, mindes aldrig at have set smukkere øjne, end hun havde; ikke fordi de var brune (det var de),

og heller ikke alene fordi de afspejlede klogskab, men fordi de kunne lyse med enestående udtryk af venlighed og godhed.

Søren Jensen — eller rettere Mette Marie — begyndte som købmand i Vridsted, thi selv var han tømrer og øvede dette hverv; senere flyttede de til Bjert, købte 1883 en lille gård, Trabjerglund, i Borbjerg sogn, hvor de også drev købmandshandel. Her døde Søren af lungebetændelse, men Mette Marie og børnene drev i mange år ejendommen mønsterværdigt, skønt hun altid havde været dårligt gående, idet hun var halt. — Overalt, hvor Mette Marie boede, blev der en smuk have, og Trabjerglund havde absolut sognets og egnens skønneste have, rig på pragt og al slags frugt. I disse tider (omkring 1900) var Vestjyllands haver endnu meget beskedne, nogle hyld og et par træer og ellers ikke meget andet end middelalderens kålgårde, iplantet nogle bærbuske, men i Trabjerglund var der en have, hvor endog nattergalen holdt til — som det eneste sted vest for Viborg. Mette Marie plantede selv og podede og beskar træerne, og de bar frugt, hvad træerne den gang ellers aldrig gjorde i disse vestjydske egne. — Da børnene var ved at være voksne, indgik Mette Marie i nyt ægteskab med Peder Christian, der var murer. Siden flyttede de til Handbjerg, Daugbjerg og nogle år senere igen til Vridsted, hvor den dygtige kvinde er stedt til hvile hos sin slægt. I første ægteskab var der 14 børn, hvoraf 1 døde straks.

1. Peder Christian Jensen, f. 21/9 1873,
g. m. **Marie Pedersen** fra Haderup, f. 1872, † 42. 2 børn.

2. Jens Jensen, f. 17/5 1875, † 16/3 1952.
g. m. **Ane Møller** fra Barlund, † 1834.

Jens var en vittig og lun jyde, som der ikke er noget ondt i, var i sine unge dage i England, bor nu i Skave. 3 børn. Død i disse dage og begravet den 21/3 1952.

3. Carl Jensen Trabjerglund, f. 10/10 1876,
g. m. **Rebække Nielsen** fra Giørding (Vemb), f. 1/10 1896.
Carl er en dygtig landmand, der desuden har cvne til
at efterligne folks stemme og fagter. 6 børn, hvoraf 1 dod.

4. Ingvard Jensen, f. 21/8 1878, † ca. 1919,
g. m. **Marie Jepsen** fra Trevel i Sevel. 9 børn.

5. Ingeborg Jensen, f. 28/4 1880,
g. m. **Jens Sørensen**. De har en datter.

6. Ane Jensen, f. 6/3 1882 i Vridsted,
30/11 1909 g. m. **Jens Nyboe**, f. 29/12 1880.

Nyboe er af den kendte Vestergaardsslægt i Sevel, stam-
mende fra Staphen Knudsen i Djeld, og dette alene er nok
til at overflødiggøre al anden omtale. Bor nu som fort-
sættende generation i Trabjerglund, en frodig plet i mark
og have, ikke ladende noget tilbage at ønske i forhold
til svundne dage, da gården var under Søren og Mette
Maries omsorg og pleje. Skønt Ane og hendes ældre sø-
skende er født i Vridsted, har Trabjerglund altid været
og er endnu det sted, alle børnene føler som deres barn-
domshjem med de skønne minder, som Søren Jensens
retlinede personlighed og Mette Maries godhed har ko-
loreret dette smukke hjem med. Ane og Jens Nyboe har
4 børn:

1) Ingeborg 28/11 1910, g. m. Thomas Jensen fra
Handbjerg, bor i Skovbæk i Trabjerg.

2) Marie 30/6 12, g. m. Holst Nielsen fra Stendis, bor
i Stenmose i Stendis.

3) Dorthea 13/11 16, g. m. Jens Karstensen fra Finde-
rup, hvor de bor.

4) Tage 4/4, ugift, er hjemme.

7. Anton Magnus Jensen, f. 28/6 1884 i Trabjerglund.
g. m. **Kathrine Mortensen** fra Nørre Dueholm, f. 26/12

1888. De bor i Holmgård i Vridsted, som ved Magnusens dygtighed er blevet en god gård. Der er 8 børn.

8. Anc Katrine Jensen, f. 7/4 1886, † 24/2 91.

9. Laura Marie Jensen, f. 17/10 1887,
12/9 09 g. m. **Kristian Nielsen (Kusk)** fra Bjørnkær, †
6/11 1920,

24/8 22 g. m. **A. Andersen**, f. 23/2 1875 i Grinderslev i
Salling.

B. i 1. æ.: Jens Kusk Nielsen 29/11 1909. — Johanne
Marie 27/11 12. — Dorthea Marie 8/6 17.

Et par år efter, at Kristian Kusk døde i Lysgård, blev
Laura gift med A. Andersen, smedemester samme steds.
Opfødt i et fattigt, men pænt og godt hjem, hvor der var
16 børn, har Andersen lært, at redelighed og ærligt stræb
er grundværdien for et hjem, og det har han — såvel som
alle hans søskende — holdt for øje og derved nået frem
til velstand og folks agtelse. Da han i 1920 blev enkemand
med 3 børn, forbandt han sig med Laura, som ifølge hans
eget udsagn har været ham en ualmindelig god hustru,
der ikke noksom kan roses. — I fællesskab har de dannet
et godt hjem for de 6 børn, der i dette ægteskab øgedes
til 9, nemlig med: Krista Marie Andersen 28/7 23. — Mette
Marie 20/9 24. — Kaj Lund Andersen 11/7 1927, der alle
slægter deres dygtige og hæderlige forældre på.

10. Jens Chr. Jensen, f. 6/6 og død 24/7 1889.

11. Petra Johanne Jensen, f. 2/10 1890,
g. m. **Peder Nielsen** i Vridstedgård, f. 9/12 1864, † 10/12
1922. 1 datter.

g. m. **Jens Christian Nielsen**, f. 7/11 1886, gift 2/3 1926.
1 søn.

Johanne blev gift første gang 1/9 1916 med enkemand
Peder Nielsen, som i sin tid købte Vridstedgård af Peder

Nielsen i Vroue. Hun kom således til at bo i sin mormors stuer. Peder Nielsen var en smuk og rar mand, men fik ikke meget ud af sit landbrug, så gården måtte sælges efter hans død.

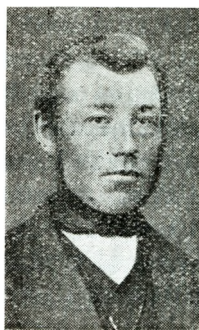
12. Jens Andreas Sørensen Jensen, f. 16/1 1892, † 25/6 1893.

13. Jensine Ane Katrine Jensen, f. 24/4 1893,
g. m. **Jens Krog** fra Sevel. 2 døtre.

9. Jens Peder Pedersen

f. 3/3 1853, † 6/1 1919,

g. m. **Ane Kirstine Jensen** fra Mølgård i Resen, † 3/1 1937.

Da Jens Peder blev gift, købte han et hus på et hedelod i Mundbjerg. Det var ikke nogen herlighed, men han tog fat på de lyngklædte arealer, som han i begyndelsen fik naboerne til at pløje et stykke af mod til gengæld at hjælpe dem med et eller andet, særlig med tækning af huse, som allesammen havde stråtag den gang. Jens Peder havde nemlig ord for at være en dygtig tækkemand. — Heden var imidlertid ikke så dårlig, som man troede, i alt fald

avlede Jens Peder godt på den og fik snart eget køretøj. Gennem mange års mægtigt slid fik han efterhånden hele lodden (55 tdr.) opdyrket og fik således velstand i en god og pæn lille gård. Jens Peder var den af søskendeflokken, der (bortset fra Per Høker) talte langsomt og med lavest stemme og var vel også af en mindre ilter natur end de andre. Måske var hans roligere og mere stille væsen kun tillært i samværet med hans hustru, der i det hele taget gav hjemmet sit præg, og i særdeleshed tog hun det som sin opgave at give manden og børnene forståelsen af, hvilken værdi det er at være af roligt væsen og leve et religiøst liv. Hun var meget godgørende og døde efter et fald fra en stol d. 3/1 1937 hos sin søn i Goderum. Der var 7 børn:

1. Ingeborg Pedersen, f. 26/7 1884,
g. m. **Carl Christensen Bjørnkjær** fra Hoager, gårdejer af fødegården, død 24/7 1951, 68 år gl. 3 børn.

2. Else Kristine Pedersen, f. 23/5 1886, † 1926,
g. m. **Mads Damgaard** fra Sevel, hvor de boede. En søn er nu arkitekt i Skive, desuden 2 børn.

3. Peder Christian Pedersen, f. 7/5 1888,
g. m. **Bodil Pedersen** fra Ilsø, fik fødegården, men flyttede omkring og bor nu som ældre ved Mejrup kirke. 12 børn.

4. Ane Kathrine Pedersen, f. 21/1 1890, † som forlovet 1912.

5. Karen Sørine Pedersen, f. 12/10 1897, døde som ung af tuberkulose.

6. Jens Mølgaard Pedersen, f. 18/11 1898,
g. m. **Magda Margrethe Mortensen**, f. 15/8 1903. Har en gård i Goderum i Sahl. 2 sønner: Peder Mølgaard Peder-

sen 16/3 1929. — Karl Kristian Mølgaard Pedersen 7/3 1933.

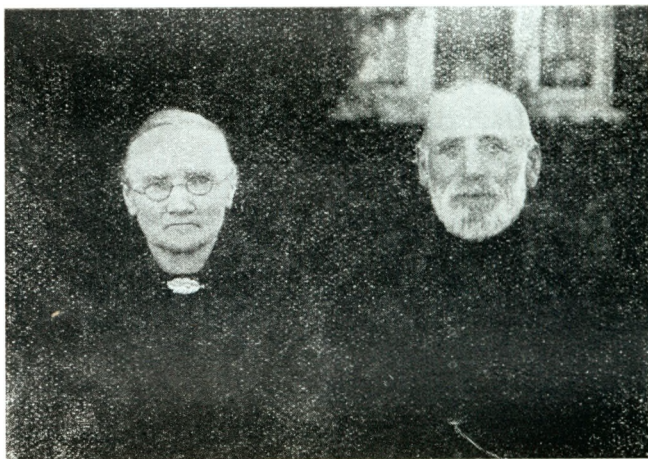
7. Jens Christian Pedersen, f. 21/5 1901,

g. m. **Margrethe Jensen**, en sønndatter af lærer Jensen i Mogenstrup. Har 7 børn, hvoraf 4 er ved landbruget. Johanne 10/1 28, lærerinde, gift med lærer Svend Sloth. Nr. Åby Realskole, Fyn. — Jens Peder 12/1 30. — Frede 20/5 32. — Karen 23/7 35. — Indrid 7/3 35. — Aase 4/5 37. Egon 2/5 39.

10. Niels Chr. Pedersen (Dueholm)

f. 7/4 1855, † 5/6 1935.

28/10 1885 g. m. **Ane Dorthea Laursen**, f. 11/3 1863.

Christian og hans børn bliver altid kaldt Dueholm til efternavn, og det vil vi også gøre, selv om børnene (i alt fald nogle af dem) er født Pedersen. Han er den af sine søskende, der var ældst ved giftemål. Ca. 18 år gl. begyndte han at tage tjeneste rundt omkring, især hos sine

søskende og slægninge (5 år i Koustrup), hvor han som en del af lønnen fik lov at installere får og andre dyr, som han så kunne handle med. Lyst til handel må have ligget ham i blodet, thi allerede som stor dreng eller ungt menneske siges der om ham, at han ejede de fleste af fårene hjemme i fårestien. Da han blev gift, begyndte han som købmand i Sparkjær og som tørvefabrikant i denne bys mose, men dette liv gav ham ikke tid til handel med dyr, og han havde heller ikke husrum til dem, hvorfor han allerede i 88 købte en gård i Egebjerg i Ejsing, og derfra handlede han, ikke mindst med grise ligesom sin broder, Chresten, i Fly. I 1916 solgte han gården, der var på 16 køer og 2 heste, men han vedblev at handle lige til sin død i 1935. »Med ham gik en god fader bort, en fader, som altid havde sin hustrus og børns tarv og trang for øje«. skriver en søn i kærlig erindring om ham. Smukkere og bedre kan jeg ikke forme omtalen af Chr. Dueholm. — Ane Dorthea var fra Hvislund i Borbjerg. »Hun var en hjemmets kvinde, der passede sit hus og sine børn mønsterværdigt«, skriver samme søn, og også det er i samklang med mit kendskab til hende. Hun er nu den sidste af de 13 søskende og deres ægtefæller og er hos sin datter, Johanne, men alderdommen (89 år) har svækket hende og frataget hende evnen til at huske og genkende. Der var 8 børn:

1. **Peder Christian Dueholm**, f. 4/10 1886,
g. m. **Agnes Nielle Nielsen** fra Råst, f. 14/7 1889.

Peder lærte tømrerhåndværket som ung. Har været landmand ind imellem. Ernærer sig nu som håndværker i Ejsing: 2 døtre og 4 sønner.

2. **Laurits Dueholm**, f. 28/4 1889,
g. m. **Ida Pedersen**, som i første ægteskab havde 6 børn og i sidste 2, en dygtig husmoder og gårdmandskone. Laurits er landmand og har arvet sin faders lyst til han-

delen, men med ejendomme. Har derfor flyttet fra gård til gård, måske 20 gange. Bor i tiden i Børglum.

3. Johannes, døde få dage gl.

4. Johanne, f. 28/4 1893,

g. m. gdr. **Anders Jensen** i Ejsing, f. 22/8 1883, har sin fødegård. Hos Johanne og Anders har hendes nu 89-årige moder fundet en god og kærlig pleje. De er dygtige folk. han er i sognerådet, menighedsrådet, har været formand for brugsforeningen og nu dens kasserer. Har 8 børn.

5. Ingeborg, f. 13/10 1895, døde som 17-årig af suk-kersyge.

6. Alma, f. 17/2 1892,

g. m. **Niels Peder Miltersen**, død 32 år gl.,

g. m. **Peder Andersen.**

Miltersen boede i Folmentoft ved Skive, men døde 32 år gl. i en blodstyrning. Han var en sjælden god mand, der — synes vi — alt for hurtigt gik bort. Der er 4 børn. raske og sunde, antagelig immune over for tuberkulose. Almas anden mand er en snes år yngre end hun. Hans fine karakter ses af hans godhed mod Alma og børnene, som ingen far kunne være bedre imod. Han har oparbejdet hjemmet, Folmentoft, til velstand; har 2 børn.

7. Niels P. Vestergaard Dueholm, f. 4/1 1901, † af tu-berkulose 16 år gl.

8. Ane Marie Vestergaard Dueholm, f. 22/10 1904,

g. m. **Henrik Falkenberg**, gdr. i Håsum ved Skive. — 6 børn.

11. Ingeborg Pedersen

f. 17/6 1856, † 1936,

g. m. **Jens Jensen**, f. 6/8 1850, † 1925.

Ingeborg var den mest selvstændige af de 13 søskende, og det kom især til udfoldelse, fordi hendes mand lod hende råde i mangt og meget og gerne tog hensyn til hendes klogskab. Han var forøvrigt en ualmindelig rolig mand, afbalanceret i alle forhold og var en af egnens mest ansete mænd, både blandt sin omgangskreds og i sognerådet — havde derfor alles tillid og var en dygtig mand, der drev sin store gård, Nørgård i Hvam, med stort udbytte. Både han og Ingeborg var gavmilde og hjælpsomme overalt, hvor det var tiltrængt, en egenskab som forøvrigt gik igen i hele slægten på hans som på hendes side. — Der var 11 børn, men tre af dem var ändssvage. Disse stakkels børn var en stor og tung psykisk byrde, men hjemmet, Ingeborg og Jens, bar den i tålmodighed. Det var næsten, som om de var i besiddelse af netop de evner og egenskaber, der betingede disse stakkels børn en afbalanceret

og tålelig tilværelse. Men de øvrige børn havde ligesom til gengæld arvet Ingeborgs og Jenses bedste egenskaber:

1. Jens Jensen, f. 21/1 1879,

g. m. **Ingeborg Laursen**, f. 2/3 1880, se denne familie.

2. Peder Christian Jensen, f. 1880, har fødegården, ugift.

3. Marius Jensen, f. 5/9 1883, † 1932, ugift.

4. Ane Marie Jensen, f. 9/2 1885,

g. m. **Christian Nielsen** fra Hosager, boede i gården, Enghoved, hvor de endnu bor hos en søn, den eneste levende af 5 børn.

5. Ingeborg Jensen, f. 4/11 1885,

4/11 1914 g. m. **Jens Sørensen** fra Brødbæk, død 6/12 46. Navneændring til Brødbæk. Jens var enkemand med tre børn og havde sin fødegård, som han og Ingeborg drev med stor dygtighed. Der er 4 børn:

1) Jens Chr. S. 1/1 16, g. m. Inger Damgaard i Borbjerg. 1 søn, Jens Damgaard Brødbæk 17/6 48. Bor i Bladbjerg i Mejrup.

2) Ejner S. Brødbæk 7/1 1920.

3) Ingrid S. Brødbæk 22/8 22.

4) Frede S. Brødbæk 26/1 28.

6. Peder Jensen, f. 1888, † 49 år gl., åndssvag.

7. Ane Jensen, f. 26/11 ca. 1890, lever endnu, kan godt passe sig selv, kan feje, bære brændsel ind o. l.

8. Niels, død 5 år gl., rask og dejlig dreng.

9. Kirstine Jensen, åndssvag, død 23 år gl.

10. Dorthea Jensen, f. 24/12 1897,
g. m. **Laurids Østergaard** fra Handbjerg, har hans føde-
gård, 0 børn.

11. Niels Jensen, f. 21/12 1899,
g. m. **Ingeborg Sanggaard** fra Kjelsmark, †.
Han bor endnu i gården Store Hajsland i Borbjerg. 1
datter.

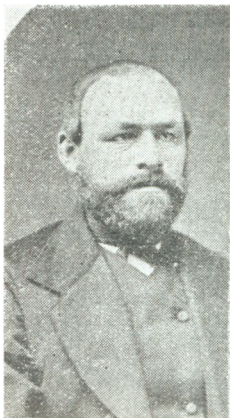
12. Karen Marie Pedersen

f. 17/4 1858, † 23/12 1923,
g. m. **Peder Nielsen**, f. 1840, † 8/11 1896,
g. m. **Laust Johansen**, f. 24/8 1840, † 9/11 1914.

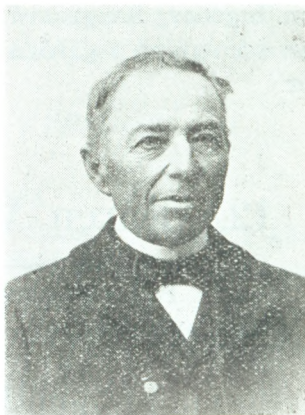

Ingen af Peder Chr. Pedersens børn kunne måle sig med Marie i gæstfrihed og imødekommenhed, og det siger ikke så lidt. — Moster Marie og faster Marie havde derfor en ualmindelig god klang i slægten, og alle hendes søskendes børn glædede sig altid til at besøge hende eller se hende som gæst.

Hun blev gift med gdr. Peder Nielsen i Vroue. Han var enkemand og havde vist 5 børn, hvoraf Jens blev gift med Edels datter Ingeborg. Niels Christian bor i Haderup og har 6 børn, hvoraf 4 er levende.

Peder Nielsen

Laust Johansen

Peder Nielsen var velhaver og købte Maries fødegård, som han drev sammen med sin egen, da de to gårde lå nær sammen. Han var således egnens største jordbruger, proprietær, hvad han dog ikke kaldte sig selv. Han var desuden en af egnens smukkeste og klogeste mænd med flot og dannet væsen. Så vidt vi ved, havde han ingen særlig uddannelse, men var trods det kendt og skattet som en dygtig dyrlæge. Han var yndet af alle, ikke alene fordi han var den store jorddrot, men også fordi han var en sjælden tiltalende og klog mand. Som noget ældre svigtede hans helbred, og han solgte da igen Vridstedgård til Peder Nielsen fra Fly, senere gift med Mette Maries datter, Johanne. Med Marie havde han 6 børn:

1. Johanne Nielsen, f. 9/6 1883,

g. m. Niels Severin Jensen. De bor i Vridsted og har 8 børn:

1) Otto Kjær Jensen 25/8 1907, g. m. Mette Maarbjerg fra Råsted. B.: Doris 6/9 1939 og Svend Erik 3/3 45.

2) Petra Laura Marie 28/12 08, g. m. Laust Christensen i Vroue. B.: Inger 8/4 42.

3) Kirstine 7/7 10, ugift.

4) Mary Agnethe 13/9 12, g. m. Sigvald Søndergaard. Vridsted. B.: Jakob 2/8 43.

5) Peder 12/4 14, ugift.

6) Sigvard Kristian 12/3 18, ugift.

7) Edith Helene 9/2 20, g. m. Kristian Pedersen fra Ørum. B.: Birgit 1/12 24 og Sonja 24/8 47.

8) Anna Margrethe Irene 8/6 24, ugift.

2. Peder Christian, f. 24/3 1884, ugift, bor i Amerika.

3. Marius, uden evne til at lære noget eller vokse, døde 5 år gammel.

4. Annine, ligeledes åndssvag, døde 28 år gammel.

5. Laust Peder, f. 19/11 1889,

g. m. **Dagmar Mortensen** fra Vroue, f. 31/1 1898.

Peder overtog i 1918 fødegården efter at have styret den i flere år. Har 4 døtre og 1 søn.

6. Nielsine Marie, f. 11/11 1896,

g. m. **Niels Chr. (Jensen) Østergaard**.

Niels Østergaard har en gård i Sjørup. Af 12 børn er de 10 levende: Margrethe 30/5 1917, g. m. Niels Vittrup i Vridsted. — Svend 18/6 1919. — Peder 16/10 21. — Martin 27/11 23. — Ernst 2/5 26. — Edith 8/7 28. — Asta 4/8 30. — Erne 30/8 32. — Anna 2/9 34. — Ester 31/5 36; alle døbt Østergaard.

I år 1900 indgik Marie i andet ægteskab med Laust, der i flere år har drevet og næsten styret gården, når Peder Nielsen øvede sin ret omfattende virksomhed som dyr-

læge. Laust var en ualmindelig god mand, en tro tjener: — der blev intet forsømt, som var under hans omsorg. Gårdens drift og dyrenes pasning lå ham på sinde, som var det hans eget. Det lå imidlertid over hans evne at styre den store gård, og der blev derfor afhændet en del af den, ialt 125 tdr. land, som blev solgt til husmandsbrug. I dette ægteskab blev 1 barn.

7. **Alma Johansen**, f. 21/5 1900,

g. m. **Elenius Grønbæk**, tømrer og vognmand i Vridsted. Alma bestyrer brevsamlingsstedet sammesteds og er afholdt, som hendes forældre var det i Vroue. Børn: Richardt 1/5 1926, ingeniør, gift, har 2 sønner. — Karen 9/3 30.

13. Edel Kirstine Pedersen

f. 10/11 1859, † 27/7 1930,

g. m. **Niels Peder Jensen**, f. 2/6 1848 i Mønsted, † 13/2 1937.

En udpræget egenskab hos Edel var hendes opofrelse for de syge, og de der trængte til hjælp og trøst. Hun var altid rede til at være noget for andre, selv om hun måtte gå lange, øde og vildsomme veje i regn og mørke for at bringe hjælpen. Det samme kan siges om flere af hendes

søstre, men hun gav mere af sit hjertes godhed end af sin overflod, og det mærkede man, enten det var ude eller hjemme. Det var derfor altid en fornøjelse at besøge hende, at se hendes have, hendes bier og hendes venlighed mod mand, børn og gæster. Hun forstod rigtig at gøre det sådan, at man følte sig vel i hendes og Peder Wollesens hjem, Annexgården, i Mønsted. N. P. Jensen blev nemlig altid kaldt Peder Wollesen, og det vil vi derfor også kalde ham. Kun meget få vidste, at han hed andet.

Annexgården var hans fødehjem, som de unge overtog efter faderen (Jens Olesen † 1899), der blev i gården på aftægt. Den var næsten den eneste gård i Mønsted, der ikke havde solgt sit kalkværk til trusten »De Jydske Kalkværker«, og derfor blev gården ved med at have kalkbrud lige i gårdsledet, medens alle, der havde solgt kalkretten, fik deres kalkbrud nedlagt, så selve Mønstedgårdenes kalkværker gik ud af sagaen. — Peder Wollesen har været med til, som 6-års knægt, at køre kalk så langt bort som til Ringkøbing, Århus, Vejle, Glyngøre og alle de steder, der ikke lå meget længere borte eller lå nærmere. Vejene var den gang så dårlige, at de magre krikker ikke kunne trække mere end 4 tdr. kalk. Mange vogne måtte derfor rasle efter hinanden dage og nætter igennem, og sådan en 6-års purk kunne godt være kusk, hvis han bare blev bundet godt fast, så han ikke kunne falde af, når søvnen overmandede ham. Han har selv fortalt mig, hvorledes der kunne gå flere døgn, uden at han fik anden søvn end den, han tog på den rumlende vogn eller i en dyngge halm, medens hestene bedede.

Som ejer af Annexgården måtte Edel hver helligdag tage mod præsten, og Peder Wollesen måtte kalde folk til kirke og sørge for, at solen hver morgen stod op og hver aften gik ned på den rigtige måde. Han lod kirkeklokkens toner lyde ved hele sognets religiøse fester, enten de var i sorg eller glæde. Der var 11 børn:

1. Ingeborg Jensen, f. 5/9 1882, †,

g. m. **Jens Nielsen**, søn af Peder Nielsen i Vroue af første ægteskab, var boelsmand i Sdr. Resen. Trak med kreaturer til markeder og lever nu som 79-årig i Skive. 3 af de 5 børn begyndte i konfirmationsalderen at blive lammet, samtidig med at åndsevnen svækkedes, og snart var lammelsen effektiv.

B.: Ejner, lammet, særlig i underkroppen, døde 39 år gl., samme dag som moderen og blev begravet i samme grav. — Johanne, lammet, døde 37 år gl. — Elna, g. m. Carl Jensen og bor ved Sevel kalkværk, har 2 børn: Inger Christa 11/1 33 og Eva Ircna 24/2 1944. — Ingeborg, lammet, lever endnu. — Grethe 4/6 19, g. m. Harald Friis Pedersen 2/7 19, bor i Skive og har 1 barn: Ejner Friis 12/1 48.

2. Ole Jensen, f. 30/1 1885, ugift, gårdejer i Mønsted.

3. Jens Mønsted Jensen, f. 6/8 1887,

g. m. **Petra Sjørlev**, datter af restauratør Sjørlev i Viborg.

Jens var oprindelig maler, har nu Teater Kafeen i Viborg, lige ved Hestetorvet.

B.: Tvillingpar, hvoraf Arne døde som lille, medens Edvin 18/9 1914 er gift og er ved statsbanen i København. — Annemarie 15/4 1917, gift i Kølsen mølle og har 3 børn. — Jenna 18/8 23, g. m. en chauffør i Viborg, 3 børn. — Hannemarie 3/9 33. Alle er døbt Mønsted Jensen.

4. Johanne Kristine Jensen, f. 19/11 1887,

g. m. **Christian Pedersen**, slagtermester i Varde, 3 børn.

5. Ane Marie Nielsine Laurine Vestergaard Jensen, f. 1/1 1892 † 23/12 1937.

g. m. **Andreas Rydvad**, politibetjent i Skanderborg, nu færdselsbetjent i Viborg. Der er 6 børn, hvoraf en druknede som voksen i Skanderborg sø.

6. Maren Jensen, f. 16/3 1894,
g. m. **Sofus Nielsen**, forvalter i København, † 8/10 1943.
Der er 3 børn, hvoraf Anni er gift med en togtrafikassistent på Fyn. — Bent er låsesmed i København, og Olga er gift med underkvartermester Povl Nielsen og bor i Palæstina.

7. Petra Kristine Jensen, f. 28/5 1896,
g. m. **Reindorf Pedersen** fra Mønsted, arbejdsmand samme sted. 0 børn.

8. Magda Otildte Jensen, f. 15/9 1894,
g. m. **Fridlev Lindum**, lærer, † 1924. Har en datter, Ruth 23/9 22.

9. Agnes Nikoline Jensen, f. 2/2 1902,
g. m. **Christen Maagaard** fra Mønsted, hvor de har en gård, 5 børn.

10. Fridlev Peder Jensen, f. 19/1 1905,
g. m. **Marie Møller** fra Møgelbjerg. Denne dygtige kvinde — en datterdatter af lærer Juelsgaard i Mønsted — var oprindelig lærerinde og er i tiden lærerinde i Mønsted. Ved mit besøg hos dem fik jeg det indtryk, at Fridlev er en af egnens dygtigste landmænd. 4 børn: Edel Kirstine. — Erna Laurine. — Else Margrethe. — Ludvig Møller Jensen.

11. Sigvard Ludvig Christian Jensen, f. 19/1 1907,
g. m. **Helga Christensen**. Gårdfolk i Mønsted. Sigvard og mange andre fætre rundt omkring kan ligeledes omtales som særlig dygtige landmænd. 6 børn, hvoraf et blev dræbt af en bil.

Om vor slægts tid

Flere gange har slægtens kår været antydet, men kun i små glimt, thi vi ved kun så uendelig lidt om de mænd og kvinder, som har levet gennem tiderne, og hvoraf vi er rundet. Derimod ved vi noget om forholdene, hvorunder de har levet som jordbrugere; og ud fra kendskabet herom kan vi danne os et billede af dem og deres liv, der i hove-riets og stavnsbåndets tid var ret dystert.

Fra at være frie, uafhængige og velstående bønder i middelalderens første tid, gled landbrugerne i Danmark — og også i andre lande — ned i fattigdom, ja ned i slave-kårs elendighed, særlig typisk og brutalt efter ca. 1618, altså netop i den tid vi har overskuet i denne bog. Krige, som konger morede sig med, og som de brugte som røver-riske indtægtskilder for sig selv, bragte bundløs fattigdom og elendighed med sig, hvor de rasede. Wallenstein over-svømmede 1629 Jylland, udskrev alt gammelt sølvtøj og drev horder af kvæg mod syd. Gårde og huse blev til brandtomter. Dyr, bohøve og tøj mistedes, skove og mar-ker lagdes øde, og mange døde af sult og hjemløshed. Var fjendens hære derimod gået forbi en egn eller landsby, så mærkedes krigen ikke så meget disse steder, men kun få landsbyer slap fri i de store krige.

I fredstider kunne forholdene også være ret elendige for bondestanden. Det beroede på dem selv og på de herre-mænd, som var over dem. Var herremanden human og ret-sindig, kunne bøndernes kår endog være ret tålelige, og det var oftest tilfældet i Midt- og Vestjylland i den første del af den her omtalte tid. At bønderne var fæstere og måtte svare landgilde og gøre hovarbejde var i og for sig ikke noget slemt. Man kan snarere sige, at det var en god ordning, der havde fordele fremfor nutidens gældsfor-pligtelser til kreditforeninger og banker. Landgildet var en fast og egentlig en uforanderlig årlig afgift, ligesom renterne nu, oftest ret rimelig. Hoveriarbejdet var mere

svingende, men i virkeligheden var det den gang meget lettere at få en ejendom end nu, hvor den må købes. Fæste var egentlig en livsvarig forpagtning, og oprindeligt var vilkårene ikke slemme. Bøndernes elendige kår før stavnsbåndet skyldtes mere tiden og bønderne selv end kongen og oftere mere kongen end herremændene, som man altid pukker på. Det var egentlig først ved stavnsbåndets indførelse, at bonden sank ned i den dybeste elendighed, thi først da fik herremændene og andre kongens repræsentanter en magt, som let kunne misbruges og ofte blev misbrugt. (Stavnsbåndet blev indført 1701, forværret 1724 og udvidet 1733 til at gælde fra 4.—60. år.) Fra den tid har vi »nådigherren«, ridefogeden, træhesten, hundehullet og bonden på sine knæ med hatten i hånden eller på træhesten hele dagen med en sten bundet til hvert ben — eller hylende under piskan. Det er i den tid, bønderne ikke altid vidste, om deres førstefødte barn var deres eller herremændens, og måtte gifte sig med den, herremændens bestemte. Det var kun ca. 100 år, stavnsbåndet varede, men det var skrækkelige år, og de ligger så nær op ad vor tid, at vore bedsteforældre og oldeforældre har oplevet dem, hvis vi da selv er blandt de ældre. (Stavnsbåndet blev ophævet 1/1 1800, men mildnet allerede 20/6 1788.)

Bortset fra denne periode og årene umiddelbart før og efter, må bondens elendige kår delvis søges hos bonden selv eller den tid, han levede i. Der var så godt som ingen handel med landbrugets produkter før 1750, og derfor var fattigdommen stor før den tid, thi noget måtte bonden dog købe, og penge havde han ikke. Det var særlig galt med en del af selvejergårdene, da deres skatter måtte betales til kongen i penge. De kunne ikke som fæstegårdene betale med naturalier og hovarbejde. Hartkornskatten blev pålignet første gang 1662, ændret, øget ca. 30 år efter.

En anden årsag til fattigdommen var jordens fællesdyrking og manglen af ordentlige landbrugsredskaber, gødningstoffer, samt den rådende uoplysthed, altså ukend-

skab til landbrug m. m. Alt dette afskar bønderne fra en tålelig eksistens, gjorde dem modfaldne og forhultede, hvilket i højeste grad forværredes under stavnsbåndet, hvor de tillige var aldeles retsløse, idet de i alle henseender var prisgivet herremandens forgodtbefindende. De søgte trøst, hvor de kunne finde den, i den hjemmelavede brændevin, som netop ikke var uden skyld i deres elendighed. I Damgård så vi, hvordan en stor og dygtig gårdmands bolig så ud. Det åbne ildsted gav ikke nogen god varme, og vi læser tit, at dets røg og sod blev børnenes og de gamles død og kunne være slem nok ved de unge og stærke. Før ca. 1800 havde kun meget få huse på landet skorstene og bilæggerovn, og der måtte igen gå et lille 100 år, før køkkenets ildsted med trefoden blev afløst af komfuret, og før lergulvene forsvandt. I mellemtiden havde priserne på landbrugsvarer været jævnt stigende, siden ca. 1750. Petroleumlampen havde ca. 1870—80 fået indpas. Udskiftning af jordene og fællesskabets ophævelse (efter 1788) gav en dygtig mand mulighed for at dyrke sin jord, som han ville. Velstanden øgedes, så statsbankerotten i 1813 kunne tåles, men der gik alligevel mange år, før bønderne i almindelighed kom til at leve under tålelige forhold, nærmest fordi deres levekår var så langt nede. Efterhånden, som der blev bygget skorstene, forsvandt lyren, og der blev i stedet for sat vinduer i de lerklinede mure, som var almindelig i den skovfattige egn, hvor vor slægt levede. Havde man ikke råd til glaseruder, nøjedes man med svineblære. Samtidig blev der lagt loft over stuerne, måske ikke af brædder, men af rafter, dækket af et lag græstørv. Et sådant loft kaldtes hjald. — I de bedrestillede gårde blev der gravet en brønd. Skønt den næsten altid var lige op ad møddingen, gav den dog ofte bedre vand end mosehullet eller gadekæret, så den blev til gavn for sundheden. Nogle år senere (omkring 1880—1900) blev der mange steder indrettet et toiletrum til skade for græsset op ad husmurene.

Som Maanen skinner bag de sorte Skyer
og mildner Mørket, indtil Dagen gryr,
saa er der og bag Sorgens Sky til Stede
et Lys for os med Haab og Trøst til rede.

Tit maa vi lide Sorg ved Venners Baare,
hvor tynget Sind fremtvinger striden Taare,
og føle Angst for selv at dø og glemmes
som Slægters Slægter, der i Jorden gemmes.

Men stands, du Sjæl, som saadan Kval maa lide,
se frejligt frem, lad Blikket opad glide.
Lad Sorgen ende, Død er ingen Fjende,
det ved hver Sjæl, der lærer den at kende.

Det er vort korte Blik, vor snævre Tanke,
der gør, vi tit med Tvivl og Sorg maa vanke.
Men kan vi se bag Dødens mørke Porte,
da ser vi Lys, og da er Sorgen borte.

Som Fødsel er en Glæde her paa Jorden:
et Bølgeslag fra Havet ind i Fjorden,
saa er vor Død et Bølgeslag tilbage,
en Rejse hjem, hvor Venner mod os tage.

En Død paa Jord er Fødsel i det høje,
er det en Sorg? — Nej, tindre skal vort Øje!
Det er jo blot en Rejse før min egen,
et naaet Maal, mens jeg kun er paa Vejen.

(Melodi: Et Kors, det var ---)

Uden velvilje og hjælp fra fætre og kusiner har jeg ikke kunnet skrive denne bog. Men disse fætre og kusiner, der har repræsenteret hver af de 13 (12) familier, har også ansvaret for de oplysninger og data, der er givet mig, og den omtale, der er tildelt nutidsslægten.

Når omtalen ofte er udeladt eller er yderst mangelfuld, så skyldes det i intet tilfælde uvilje fra min side, eller at jeg ikke har søgt at få den frem, men væsentligst beskedenhed hos dem, jeg har henvendt mig til; beskedenhed på egne eller familiens vegne. Havde jeg kendt den i forvejen, havde jeg endt bogen ved de 13 søskende.

Det, der ligger forud for os søskendebørn, tager jeg derimod selv ansvaret for. Det er fremkommet ved arkivundersøgelser her i byen og i Viborg, hvor jeg i de sidste år har været flere gange. Hertil kommer forfatter cand. mag. J. C. Hansens arkivstudier, nedfældet i bogen »Chr. Hansen og Ingeborg Jensdatter«, der har været mig til megen nytte og hjælp, da dens oplysninger har vist sig at være gennemsolide og meget grundige.

Ø. Farimagsgade 8, København Ø., 20. April 1951.

A. P. Dueholm.

Vi har et par snese bøger på lager, og de kan fås à 15 kr. Ændres lagerets adresse, kan denne altid fås fra rammefabrikken »Jyden« i Aabyhøj.